

TWENOT

**TWEEDE
NEDERLANDSE
ORGANISATIE VAN
TANKHOBBYISTEN**

DE TANK

143

APRIL 2000

In dit nummer:

**Marmon Herring-
ton tanks van
het KNIL**

**De HAWK lucht-
afweerraket**

Diorama's in 1:76

**Het Stalen Tijd-
perk**

DE TANK is een tweemaandelijks uitgave van TWENOT, de "Tweede Nederlandse Organisatie van Tankhobbyisten".

Internet : <http://members.xoom.com/TWENOT/>
e-mail :

ISSN: 1382-8991

BESTUUR:

Voorzitter : **Johan Groen**
Vice-voorzitter : **Joop v.d. Weerden**
Secretaris +
Speciale activiteiten : **Marc Tempels**
Penningmeester : **Kees Blijleven**
Externe contacten : **Jan Frankema**

REGIOCOÖRDINATOREN

Noordwest Nederland:

Jan van Veen, Haarlem,

Noordoost Nederland:

Bas Karman, Meppen,

Midden Nederland:

Marcel von Hobe, Deventer,

Zuidwest Nederland:

Rob Plas, Halsteren,

Zuidoost Nederland:

Marc van Etten, Loon op Zand,

REDACTIE

Jan van Veen

SECRETARIAAT:

of
Postbus 357
8000 AJ ZWOLLE

LIDMAATSCHAP:

t/m 18 jr f. 25,-
> 18 jr f. 30,-
buitenland f. 45,-
of EURO 20,50
per kalenderjaar
Postbank 3026112
tnv. TWENOT, Heiloo

DE TANK is een tweemaandelijks uitgave van de vereniging TWENOT. Zij wordt aan alle leden gratis toegezonden. In de rubriek VRAAG & AANBOD kunnen leden niet-commerciële advertenties plaatsen.

Copy voor DE TANK moet uiterlijk de vijftiende van iedere oneven maand bij de redactie zijn. Bij aanlevering van copy op discette: Word 6.0

HET GEHEEL OF GEDEELTELIJK OVERNEMEN VAN ARTIKELEN EN/OF AFBEELDINGEN IS TOEGESTAAN NA (SCHRIFTELIJKE) TOESTEMMING VAN DE REDACTIE.

VERENIGINGSNIEUWS

18 maart j.l. vergaderde het bestuur. Een van de agendapunten was een terugblik op het afgelopen jaar. 1999 voor de vereniging goed verlopen. Het ledental stijgt nog steeds (647 per 31 december). De kosten stijgen ook en daardoor moest (helaas) de contributie iets worden verhoogd. Vanaf 1 januari 2000 bent u voor dertig gulden per jaar lid en daarmee zijn we nog steeds een van de goedkoopste verenigingen. Het streven is om dat zo te houden.

De drie bijeenkomsten, 27 maart en 2 oktober in Amersfoort en 29 juni in Overloon, werden goed bezocht. Er was altijd een gezellige sfeer, veel handel en gespreksstof te over. De wedstrijd leverde veel goede inzendingen op en geeft o.i. een goed beeld van de kundigheid van onze leden.

De aanwezigheid van de vereniging bij diverse beurzen en modelshows levert veel bekijks, bekendheid en nieuwe leden op. Het is belangrijk naar buiten te blijven treden, omdat veel modelbouwers nog nooit van ons hebben gehoord. In dit verband is natuurlijk ook onze website een krachtig PR-middel.

De activiteiten in de regio's waren zeer wisselend. De ene keer komen er wel een man of vijftien op een regiobijeenkomst, de andere keer slechts een of twee of zelfs helemaal niemand. Een echte verklaring hebben we hier niet voor.

Over de activiteiten voor 2000 is in de vorige TANK al iets gezegd en dat herhalen we nu niet. Wel vinden we het prettig te kunnen melden dat de jubileumcommissie is bemand. Hij wordt gevormd voor *Marc van Etten, Rob Plas, Arne Poirot* en *Jan van Veen*. Het bestuur heeft een budget beschikbaar gesteld, we zijn benieuwd naar de voorstellen.

De copy-portefeuille is gelukkig weer gevuld. Een aantal leden heeft gereageerd op de oproep in de vorige TANK, zodat de redactie weer even vooruit kan (DANK, DANK!). De oproep blijft overigens van kracht, want zonder uw inbreng kunnen we niet. Blijf dus schrijven!

Foto's voorpagina:

foto boven: een DUKW, gefotografeerd door Paul Haring, bij het Museum 'Walcheren Bevrijd, 1944' in Westkapelle.

grote foto: een Type 74 tank van de Fuji School Brigade, Japanese Defence Forces, vuurt zijn 105 mm kanon af.

AGENDA

8 april	: 1e ledenbijeenkomst, Cavaleriemuseum, Amersfoort
8 + 9 april	: MODELBOUW Totaal 2000 in de IJsselhallen in Zwolle
12 t/m 16 april	: InterModelbau, Dortmund (D)
22 april	: Regiomiddag Noordoost, Ureterp
5, 6 en 7 mei	: BUSSUM Bridgehead 2000
19 mei	: Bezoek Poms-site, Vriezenveen
20 mei	: Modelbouwdag Den Helder, in samenwerking met IPMS
27 mei	: Regiomiddag Zuidoost; Oorlogs- en Verzetsmuseum, Overloon
3 juni	: Regiomiddag Noordoost, Ureterp
17 juni	: 2e ledenbijeenkomst, Overloon
19 t/m 23 juli	: 'War and Peace Show', Beltring (GB)
9 september	: Regiomiddag Noordoost, Ureterp
23 + 24 september:	Euro Militaire, Folkestone (GB)
7 oktober	: 3e ledenbijeenkomst, Amersfoort of Zwijndrecht
14 + 15 oktober	: DUZI, Wesel (D)
15 t/m 20 oktober	: Nationale Modelbouwmanifestatie, Soesterberg
21 oktober	: Regiomiddag Noordoost, Ureterp
21 + 22 oktober	: Modelbouwmanifestatie Hasselt 2000 (B)
? november	: IPMS Nationals, Nieuwegein
25 november	: Regioavond Zuidoost, Vliegveld Seppe, Bosschenhoofd
9 december	: Regiomiddag Noordoost, Ureterp

LET OP!!

De ledenbijeenkomst die op 15 april stond aangekondigd is verplaatst naar 8 april!!

De bijeenkomst vindt plaats in het **Cavaleriemuseum** in de Bernhardkazerne in Amersfoort; inmiddels voor vele TWENOT leden een bekende stek.

U bent welkom vanaf ca. 10.30 uur, de bijeenkomst duurt tot ca. 16.00 uur. Er is gelegenheid voor koop en verkoop of voor het ruilen van bouwdozen en modellen, u kunt het museum bekijken, u kunt weer eens gezellig bijpraten met modelbouwvrienden die u misschien na oktober vorig niet meer hebt gezien en niet te vergeten, u kunt de modellen bewonderen die iedereen heeft meegebracht.

Daaraan is echter één 'maar' verbonden: iedereen, en dus ook u, moet dan wel een paar modellen meenemen. Doe anderen een plezier en neem iets mee uit uw collectie om dat te laten zien. Modellen leveren gesprekstof op en vooral dát maakt een clubdag tot een gezellige hobbydag.

Tijdens het vergadergedeelte, rond 13.00 uur, moeten er twee nieuwe bestuursleden worden gekozen. Jan Frankema en Marc Tempels hebben er weer een bestuurstermijn opzitten, maar ze stellen zich herkiesbaar.

Uiteraard kunnen andere leden zich ook verkiesbaar stellen. Volgens ons huishoudelijk reglement kun je je kandidaat stellen door dit vóór de vergadering schriftelijk aan het bestuur kenbaar te maken. De

kandidaatstelling moet door ten minste tien leden worden ondersteund.

Hoe komt u bij het Cavaleriemuseum? Komende vanaf de snelweg de aanwijzingen 'dierentuin' volgen. Vlak voor de overweg scherp linksaf en u staat voor de kazernepoort.

Toegang tot het kazerneterrein op vertoon van uw **TWENOT** lidmaatschapskaart.

Tot 27 maart a.s.!

.....

Aan alle leden van de Twenot!

We hebben de mogelijkheid de **Poms-site** in Vriezenveen te bezoeken. Hier staat veel Amerikaans materieel opgeslagen en er wordt ook aan gewerkt.

We zijn welkom op **vrijdag 19 mei 2000**, van **12.00 tot 16.30 uur**. Het adres is: Poms-site Vriezenveen, Bedrijvenpark Twente 315, 7602 KL Almelo. Telefoon : (0546) – 589 700 (de wacht).

De site ligt op het industrieterrein (Bedrijvenpark Twente) van Almelo, tussen Wierden en Vriezenveen en het is goed aangegeven.

De mogelijkheid bestaat om tussen 12.00 en 13.00 uur op eigen kosten (enkele guldens) de lunch te gebruiken. Om het terrein te bezoeken is een legitimatiebewijs verplicht. Medewerkers van de site zullen voor ons een rondleiding verzorgen.

Als u van deze mogelijk gebruik wilt maken, kunt u zich opgeven bij **Bas Karman**, telefoon ()

██████████ (uiterlijk t/m 17 mei 2000). We hopen op een leuke en interessante dag.

Tot 19 mei a.s.!

.....

De Open Noordhollandse Modelbouwkampioenschappen!

Op 20 mei a.s. organiseert de I.P.M.S. regio 'Noordkop' een modelbouwdag die voor iedereen toegankelijk is. Onderdeel van deze dag is een modelbouwwedstrijd in diverse categorieën, zoals vliegtuigen (uiteraard), militaire voertuigen (ook in diorama), schepen en figuren in verschillende schalen, waarbij ook de jeugd niet wordt vergeten. Tevens is er een 'Master categorie'. Hierin worden modelbouwers ingedeeld die in de afgelopen jaren 1e prijswinnaars waren bij de Nationals en/of Flanders Contest. Zij dingen mee naar de Best of Show prijs.

Voorinschrijving kost f 1,- per model, die wordt verrekend op de dag zelf. Daarbij moeten de afmetingen van het model worden opgegeven (zodat de benodigde tafelruimte goed kan worden ingeschat) plus de schaal, wat het voorstelt, het merk van de bouwdoos en eventuele detailsets en/of extra bewerkingen die gedaan zijn, etc.

Het adres voor inschrijvingen voor de modelbouwwedstrijd is: **Michiel Woort**, ██████████

██████████ of email: ██████████

██████████ Sluitedatum: 6 mei a.s.

De modelbouwdag vindt plaats in het buurthuis 'De Boerderij', Gr. M. van Waardenburglaan 20 in de wijk De Schoten in Den Helder Zuid.

De zaal is open vanaf 11.15, de jurering begint om 13.00 uur, de prijsuitreiking is om 16.15 uur.

Nadere informatie is verkrijgbaar bij **Jos Visser**

██████████.

U bent allen van harte welkom!

.....

Op **8 en 9 april** vindt in de IJsselhallen in Zwolle **MODELBOUW totaal 2000** plaats, volgens de folder het grootste modelbouwevenement van Noord-oost Nederland. Dit evenement, waar alle vormen en takken van modelbouw te bewonderen zijn, vormt een dagje uit voor het hele gezin. Kinderen kunnen zich vermaken met het maken van zweefvliegtuigjes, in de schminkhoek of tijdens een echte rit op een stoomlocomotief of vrachtwagencombinatie. Daarnaast kunnen bezoekers hun behendigheid testen met radiografisch bestuurbare bootjes en vrachtwagens. Openingstijden: op beide dagen van 10.00 tot 17.00 uur.

.....

BUSSUM Bridgehead 2000, de grootste bevrijdingsmanifestatie van Nederland, vindt plaats op **5, 6 en 7 mei a.s. TWENOT** is daar met een stand aanwezig en zoekt daarvoor vrijwilligers. Reacties graag bij **Marc Tempels** (tel. ██████████).

Het kamp op het KL Oefen-Ramp Terrein Craillo te Bussum gaat het aanzien krijgen van een echt militair kampement; een bruggenhoofd waar geallieerde eenheden uit verschillende landen niet alleen hun (originele) tenten opslaan, maar ook hun *living history acts* opvoeren.

Het programma: 5 mei: s'middags bevrijdingstocht door Gooise gemeenten; 6 en 7 mei: van 10.00 tot 17.00 mei is het kamp open voor het publiek. U kunt genieten van muziek, demonstraties van living history en re-enactmentgroepen, militaria-beurs, etc.

.....

VRAAG & AANBOD

ARJEN VAN BROEKHOVEN, ██████████

██████████ zoekt informatie en foto's van de Schwimmpanzer II, een Pz.Kpfw.II Ausf.C die was bedoeld voor de invasie in Engeland. Dat ging niet door, maar hij is later wel aan het Oostfront gebruikt.

WIM OLDEKAMP, ██████████

██████████ bouwt geallieerde halftracks in schaal 1:72. Wil graag alle verschijningsvormen maken. Hasegawa en Airfix M3A1 zijn nog volop verkrijgbaar, wie weet of heeft nog andere merken/types te koop? Ombouwen via crosskitting kan ook; met welke dozen? (Bofors 40 mm is al in aanbouw).

JAN FRANKEMA, ██████████

██████████ zoekt voor restauratieklus rupsbanden. Op dit moment heb ik enkele dozers en draglines (metaal, 1:50) staan zonder Heb je toevallig tracks over waar je niks meer mee doet of heb je een sloper met rupsband staan, dan houd ik mij erg aanbevolen.

Alvast zeer bedankt!

WILLIAM SCHOENMAKERS, ██████████

██████████ is op zoek naar twee modellen van ESCI in de schaal 1:72, te weten de Italiaanse M13/40 en de Semovente 75/18. Wie wil deze modellen verkopen of ruilen tegen andere 1:72 ESCI modellen, zoals bijvoorbeeld de Elephant of de KV-I?

Verder is hij op zoek naar de North Africa Outpost van Airfix. Wie heeft deze te koop of wil hem ruilen tegen de verzameldoos van Airfix van Stalingrad, German Attack Forces?

ROELOF LOUWES, [REDACTED]

[REDACTED] is op zoek naar de volgende bouwdozen: Tamiya T34/76 model '42 en de SU-122. Hij heeft om te ruilen de Tamiya Sd.Kfz.250/3 ('Greiff') en 2x de T55 van ESCI.

Verder zoekt hij van Dragon het complete voertuig minus de koepel van de M4A1 (doos 6048), te ruilen tegen het complete voertuig minus de koepel van de M4A3E8 (eveneens Dragon, doos 9009).

RUUD van der STORM, [REDACTED]

vraagt: zolderopruiming, half afgebouwde modellen en complete dozen, alle merken in de schaal 1:35, tanks, pantserwagens en trucks.

Aangeboden: te ruil of te koop: Trident kits, 1:87, metaal en plastic; Roco modellen, los, verbouwd, maar ook verpakt in originele verpakking en sets, compleet met accessoires; Roskopf tanks en vrachtwagens; Revell, Esci, Nitto, Airfix, Eidai, Fujimi, Hasegawa, Matchbox bouwkits, 1:72 en 1:76, nieuw in doos.

U kunt bellen voor inlichtingen, ook heb ik lijsten die op aanvraag kosteloos worden toegestuurd.

De **MODELLERS INTEREST GROUP VIETNAM WAR** meldde zich met het meest recente exemplaar van hun blad 'Rollin' Thunder' bij de redactie. Het is een onafhankelijke non-profit organisatie van modelbouwers met interesse in de oorlog in Vietnam van 1945 tot 1975. Contactpersonen zijn Rene van der Hart ([REDACTED]) en Jan Mulder ([REDACTED]). Het lidmaatschap kost Hfl. 15,- per jaar

BERT KOOPMAN, [REDACTED]

email [REDACTED]

[REDACTED] vraagt:

Wie kan mij verder helpen met gegevens over de aanhangers op bijgaande foto's? Ze zouden bij de V2 raketseenheden als straalzenders voor het BS en LS systeem zijn gebruikt. BS staat voor Brennschluss, of in gewoon Nederlands het na een bepaalde tijd d.m.v. een radiosignaal uitschakelen van de raketmotor; LS is Leitstrahl of wel een radiostraal die de raket in haar vlucht naar het doel kan leiden.

Over de BS is mij reeds het volgende bekend: Hij bestaat uit twee delen: 1) de zenderwagen Opel Blitz met antenneaanhanger en 2) het controle- en ontvangststation.

Van de LS weet ik dat hij uit drie delen bestond:

1) LS zender, bestaande uit zenderwagen Opel Blitz, waarschijnlijk in de Maultier uitvoering. A: twee

antenne-aanhangers met elk een mast met driebeen en Sperrtopf en B: twee dipoolantennes; 2) LS controle en ontvangststation (Anlage Koblenz), bestaande uit een ontvanger radiowagen type Opel Blitz en een antenneaanhanger; 3) LS ontvanger in de V2 raket, genaamd Victoria II, met een UKW ontvanger type UKE7

Zoals veel leden weten ben ik bezig de hele V1 en V2 geschiedenis in kaart te brengen. De gegevens over deze radiosystemen vormen echter nog een grijze vlek in het geheel. Ik hoop dan ook dat iemand over gegevens of foto's beschikt die een duidelijker beeld geven over deze systemen.

Het is heel goed mogelijk dat de antenneaanhangers ook voor andere radioinstallaties zijn gebruikt en ook voor deze informatie hou ik mij van harte aanbevolen.

Alvast bedankt voor uw medewerking!

Figure 85.—Two-wheeled aerial trailer (serial No. 207).

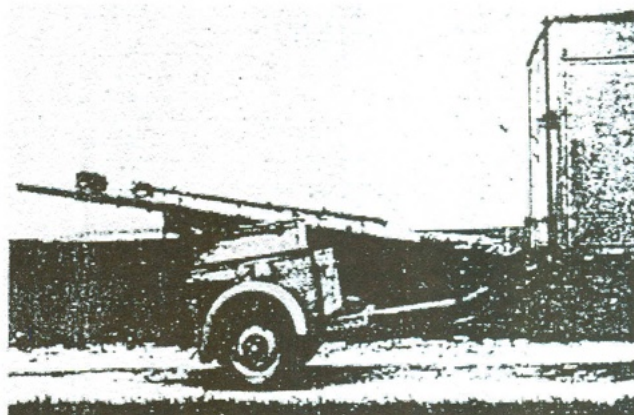

Figure 86.—Two-wheeled aerial trailer (serial No. 208).

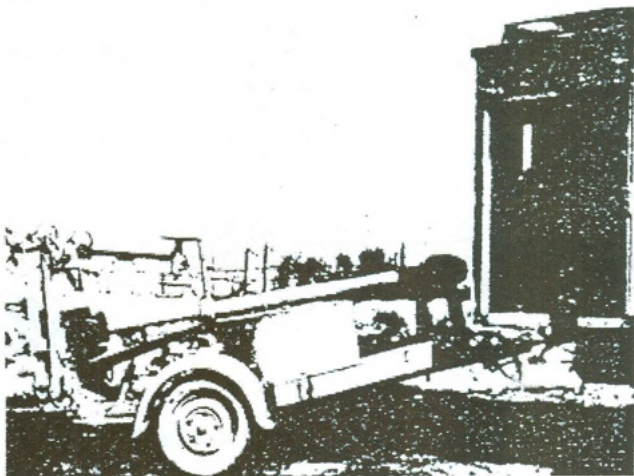

Figure 82.—Two-wheeled aerial trailer (serial No. 204).

REGIONIEUWS

Regio Noordoost Nederland

ONTMOETING IN SNEEK DAVEREND SUCCES!

Op 22 januari j.l. was het zover, TWENOT en IPMS organiseerden een modelbouwdag in de school van Jan Frankema. Met 50 mensen was het knap vol in de ontmoetingsruimte en er moesten extra showtafels worden aangesleept.

Iedereen had wat meegenomen. Theo met zijn grote motorfietsen oogstte veel succes, Lutsen met fraai spuitwerk, een prachtig diorama Israël (jawel, van een IPMS'er) en veel mooi afgewerkte vliegtuigen maakten deze middag compleet. De vliegtuigjongens vonden het leuk om ook eens ander werk dan vleugels te bekijken en iets zonder rupsbanden kan ook best de moeite waard zijn. Bijzonder was een diorama'tje van een verroeste tank in de Pacific.

Verder was er gelegenheid tot copietjes draaien, film en boekjes kijken en handel. **:True Scale Models** uit Sneek had deze middag veel klanten die een modelletje uit Oost Europa niet versmaadden. Al met al een zeer goed idee om de bijeenkomsten op regioniveau te combineren.

Intussen heeft de eerste gezamenlijke bijeenkomst in **Ureterp** ook plaatsgevonden. Deze ontmoeting was (helaas) wel minder druk maar niet minder gezellig. We willen nogmaals nadrukkelijk stellen dat de ontmoetingen in Ureterp (vlakbij Drachten) ook voor Twenotters openstaan, dus KOM!!

De eerst volgende is op **22 april**, omstreekt 14.00 uur. Plaats van samenkomst: **Het Multifunctioneel Centrum De Wier**.

Jan Frankema.

PS: de foto's bij dit stukje, die de sfeer van de bijeenkomst goed weergeven, houdt u nog even tegoed. Door de vakantie van redacteur Jan van Veen kost het iets meer tijd om ze te laten rasteren en daardoor schuiven ze door naar de volgende TANK.

NIEUWE LEDEN

J. van ACKER, [redacted] België, [redacted], email: [redacted]
M. AHLTE, [redacted], email: [redacted] P.
BAKKER, [redacted] R.H.H.M. de BONT,
[redacted] P. DUIJS, [redacted] email:
[redacted] R.G. GROEN, [redacted] C.J. HARTMANS,
[redacted], email: [redacted] C. MAILLOA,
[redacted] W.J. v.d. MEER, [redacted] A.J. v.d.
MIERDEN, [redacted] M.R.J. PLATJE,
[redacted] P.F.J. de SCHIPPER, [redacted] A.B.
SMITS, [redacted] Z. van der SPEK,
[redacted] P.J. WESTERHOUT,
[redacted] S.
de WIJZE, [redacted]

Scalepaint

Figuurschilderen
Diorama's

Harrie van Dijk
Telefoon: 0165-549673

Welkom bij TWENOT!

NB: Ledenlijsten zijn op aanvraag verkrijgbaar.
Stuur een kaartje naar Kees Blijleven,
[redacted] De lijst wordt
dan met de eerst volgende TANK toegestuurd.

THE

WEEKLY
PUBLISHED
BY THE EMPIRE

SPHERE

The Empire's Illustrated Weekly

Het bijschrift bij deze foto luidde: 'In een Duits stadje: een Amerikaans landingsvoertuig (LVT-4) patrouilleert door de hoofdstraten van Saarlouis, aan de rivier de Saar. Een nieuwe aanblik, waaraan de bewoners van dergelijke Duitse stadjes gewend beginnen te raken'

HANDEL:

<http://www.loychsystems.com/germlist.html>
<http://www.preservehistory.com/>

LEGERS:

<http://www.britannica.com/bcom/eb/article/1/0,5716,118841%2B6,00.html>
<http://www.pakmilitary.com/army/tanks/modern.html>
<http://www.defense.gouv.fr/>
<http://www.checkpoint-online.ch/Checkpoint/Premiere.html>

MODELBOUW:

<http://www.tamiya.com/english/e-home.htm>

MUSEUM:

<http://www.musee-des-blindes.asso.fr/>

OORLOG:

<http://www.caf.itgo.8m.com/>
<http://www.battlefields.freemove.co.uk/>
<http://www.fiu.edu/~eltonh/army.html>
<http://www.geoworld.com/CapitolHill/9820/spain17.html>
http://www.infosites.net/general/the-great-war/road_to.htm
<http://hometown.aol.com/dadswar/bulge/index.htm>
<http://www.quoteland.com/baronies/war/java2.html>

SCHEPEN:

<http://website.lineone.net/~jimmer/WW2.html>

TIJDSCHRIFT:

<http://www.cs.net/panzer/panzergruppe.htm>

VOERTUIGEN:

<http://members.tripod.co.uk/Indochine/cefeo/afvs.html>
<http://www.shadowsfolly.com/WWII/Finland/Index.htm>
<http://web-hou.iapc.net/~smh/Kub.html>
<http://www.mo-money.com/AFV-news/museums.htm>
<http://www.shadowsfolly.com/WWII/Italy/Index.htm>
<http://www.geocities.com/Area51/Comet/6498/t2000ww2japanesearmor.html>
<http://www.magma.ca/~tracks/leopard.htm>
<http://argo.net.au/tash/as1d.htm>
<http://home.netpower.no/~royh/cavalry/leo/index.html>
http://www.geocities.com/Pentagon/Quarters/1975/g_m47pat.htm
<http://www.spartacus.schoolnet.co.uk/FWWtanks.htm>
<http://www.geocities.com/~cobrachen/mil-tech.htm>
<http://www.panzerlexikon.de/>
<http://www.lbjlib.utexas.edu/shwv/articles/m113apc.htm>
http://www.geocities.com/Pentagon/Quarters/1975/g_itawar.htm
<http://www.gis.minsk.by/ironage/tanks/index.htm>
<http://www.clubi.ie/exalted/prototyp.htm>
http://westwood.fortunecity.com/macy/68/special_report.htm
<http://www.jrtc-polk.army.mil/opfor/T62.htm>
<http://member.nifty.ne.jp/takixxx/>
<http://lonestar.texas.net/~grogard/firepower/page27.html>
<http://www.yrbe.edu.on.ca/~mdhs/compsci/dpt3ar/ww1/entente/tanks.htm>

German Divisional T-Shirts
 Military and Aviation Collectibles

Postwar Tank Armament.
 Pakistan MBT Modernisation Plans
 Ministère de la Défense
 CheckPoint – Armée Suisse

Tamiya Japan Home Page

Musée des Blindes - Saumur

Unoff. Canadian Armed Forces Home Page
 First World War Battlefield Tours
 Warfare in the Ancient World
 Spanish Civil War
 Road To Passchendaele
 Battle of the Bulge
 Campaign in the Dutch East Indies

Royal Navy Ships of World War 2

Panzergruppe - Magazin

AFVs of the French the Indochina-War
 Finland's Vehicle Index
 Volkswagen Kubelwagen Walkaround
 Tank Museums and Armor Displays
 Italy's Vehicle Index
 Japan Light Tanks
 Leopard C1 and C2 MBT
 Leopard AS1 Dozer
 Leopard 1 main battle tank
 M-47 Patton- Remembering
 Mark V
 Military Systems Photos and Information
 Panzer: Das WebLexicon
 Work Horse, the M113 APC
 Italian Tanks at War
 WWII AFV Portal
 Prototypical Militaria
 Special Report Sdfz.2
 T- 62 Tank replicated
 Imperial Japanese Army Page
 Tank
 Tanks of the Triple Entente

Voor de liefhebbers is er een complete lijst beschikbaar van deze en alle eerder genoemde sites. Stuur een mailtje naar: en je krijgt hem toegestuurd.

Groeten,

Bert van der Velden

Peiper's' Panther 221 in La Gleize. Een literatuurstudie door

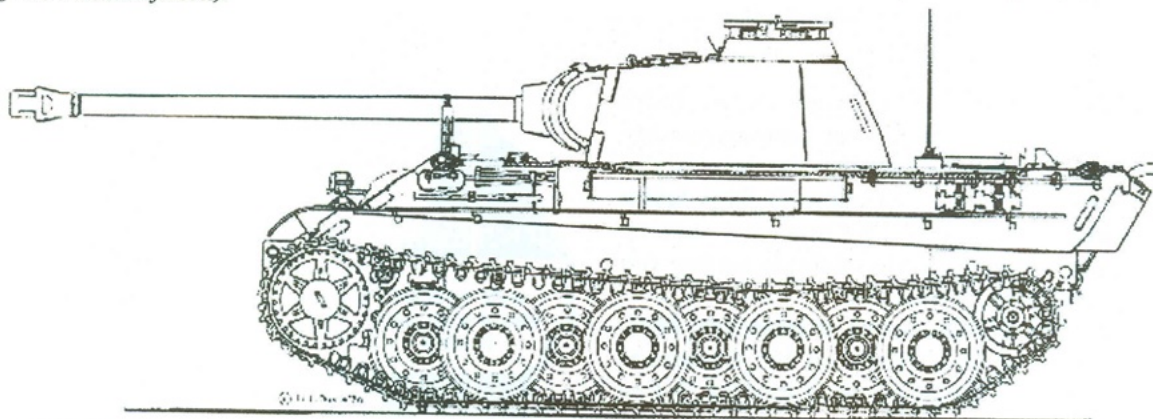
Erik Jan Eskes

Inleiding:

Voor het bouwen van Panther nr. **221** (van Unterscharführer Knappisch), bekend omdat hij in december 1944 achterbleef in La Gleize (B) nadat de Kampfgruppe Peiper zich had teruggetrokken, gebruikte ik Dragons PanzerBefehlswagen, nr. 9046, een Panther G met zogenaamd Stahllaufwerk en de bekende radioantenne's voor deze uitvoering. Zoals we gewend zijn: de kwaliteit van de doos is weer uitstekend.

Dragon heeft zich echter behoorlijk vergalopperd door deze uitvoering van de Panthertank 'gelikter' te willen maken dan historisch gezien verantwoord is! Om er nu voor te zorgen dat mijn 'Panther G met gummigefederten Stahllaufrollen' historisch gezien wel correct is, heb ik gebruik gemaakt van het uitstekende boek van T.L. Jentz, 'Germany's Panthertank: the quest for combat supremacy' en van foto's van Panther **221**, genomen na de slag. Op voorhand maak ik daarbij mijn verontschuldigen voor het gebruik van enkele onderdelen die misschien niet iedereen zo in z'n doos met reserveonderdelen heeft liggen!

Panzerkampfwagen Panther Ausf.G (Sd.Kfz.171) (Ausführung mit Stahllaufwerk).

Productiehistorie:

In september 1944 werden er door Maschinenfabrik Augsburg-Nürnberg (M.A.N.) -23- Panther G's met gummigefederten Stahllaufrollen gebouwd. Deze hadden de chassisnummers 121032 t/m 121055 (1) Dit betekent voor de bouwdoo's dat een aantal onderdelen die wel aanwezig zijn op het model, toen nog niet bij de productie werd gebruikt. Hieronder volgt daarom een stap voor stap overzicht van de benodigde veranderingen:

Stap 1: Het spanwiel, onderdeel E17-E18, is het zogenaamde 'zelfreinigende' type. Dit type werd pas vanaf oktober 1944 toegepast (2). Gebruik daarom spanwiel C3-C4.

Stap 3: De uitlaatpijp C7-C8 met Flammenvernichter werd ook pas in oktober 1944 toegepast (3). Mijn model kreeg het oudere type uitlaat met het gelaste, vierkante aanzetstuk, de enkele uitlaatpijp en de beschermkap om de pijp. Deze onderdelen waren overgeleverd na de bouw van Tamiya's Jagdpanther. (Bedankt Roel!)

Stap 8: De verhoogde luchtinlaat voor het verwarmen van het gevechtscompartiment werd ook pas in oktober 1944 ingevoerd (4). Wordt ook vervangen door het juiste onderdeel van de Jagdpanther.

Stap 12: Panther 221 was geen commandovoertuig. De sterantenne G1-G4 en de voet N4 kunnen dus weg. Dat zelfde geldt voor reserveantennehouder N5.

Stap 18: De bevestiging in de commandantskoepel voor de observatieperiscoop (Sehstab) N7 werd vanaf 18 juli 1944 al niet meer ingebouwd (5), de periscoop zelf dus ook niet.

Stap 19: De kanonmantel M25 is het type met de kin als extra pantser. Deze zat niet op 221. Ik heb dit onderdeel vervangen door onderdeel 106c van Italeri's Panther A.

Het gat voor de richtkijker zit niet op de juiste plek, na correctie werd deze ook voorzien van een verlengde beschermrand tegen de regen (6).

Stap 20: Beschermkap tegen de regen M26 aanbrengen.

Overige relevante modificaties:

Tijdens de productie van de Panther G werden nog meer modificaties toegepast die ook betrekking hadden op de bouw van **221**. Dit waren in chronologische volgorde:

- vanaf mei 1944 werden de vierkante, gelaste aanzetstukken gebruikt voor de uitlaatpijpen in plaats van de ronde van gegoten staal (7);
- vanaf juni 1944 werden er op het koepeldak drie punten voor het monteren van een Behelfskran aangebracht (8);

- ook vanaf 1944 werd een handgreep op het achterluik in de koepel aangebracht (9);
- vanaf augustus 1944 werd er op de bestuurdersperiscoop een beschermkap tegen de regen gemonteerd (10);
- vanaf augustus 1944 werden er voor de chauffeur en de boegschutter afwerpbaar luiken gemonteerd, aangezien het niet altijd mogelijk was om hun luiken te openen als de toren er in een bepaalde positie boven stond (11). In noodgevallen konden ze nu het hele luik zijdelings uitwerpen;
- vanaf 9 september 1944 werd er geen Zimmerit meer aangebracht (12);
- vanaf midden september 1944 werd er over de rode grondverf spaarzaam een camouflagepatroon aangebracht van rotbraun (RAL 8017), olivgrün (RAL 6003) en dunkelgelb (RAL 7028) (13);
- vanaf september 1944 werden er pogingen gedaan om de eindoverbrenging te versterken, zodat 'onze' **221** op dit punt betrouwbaarder werd in het gebruik (14);
- vanaf september 1944 werden versterkte ventilatorbladen gebruikt voor de luchtinlaten van de motor. Panthers met deze modificatie had men voorzien van een rood kruis over de luchtinlaat (15);
- vanaf oktober 1944 werden een verhoogde stoel en verlengde besturingshendels gebruikt, zodat de bestuurder met z'n hoofd uit het luik kon rijden (16). Volgens deze informatie zou het dus niet kloppen om **221** te bouwen met een chauffeur die rijdt met zijn hoofd uit zijn luik.

Gebruikte literatuur:

- T.L. Jentz/H.L. Doyle – Germany's Panthertank: the quest for combat supremacy. 1995;
- W.J. Spielberger – Der Panzerkampfwagen Panther und seine Abarten. 2. Auflage, 1987 (voor de tekening);
- G. Grégoire – Decembre 1944, Feu: Les Panzer de Peiper face à l'U.S. Army. z.j.
- J.P. Pallud – Battle of the Bulge –Then and Now, 3rd edition 1989

Verwijzingen:

- 1: T.L. Jentz, blz. 96 9: idem, blz. 89
- 2: idem, blz. 96 10: idem, blz. 90
- 3: idem, blz. 96 11: idem, blz. 91
- 4: idem, blz. 97 12: idem, blz. 93
- 5: idem, blz. 90 13: idem, blz. 93
- 6: idem, blz. 93 14: idem, blz. 96
- 7: idem, blz. 89 15: idem, blz. 96
- 8: idem, blz. 89 16: idem, blz. 98

VAKANTIETIP

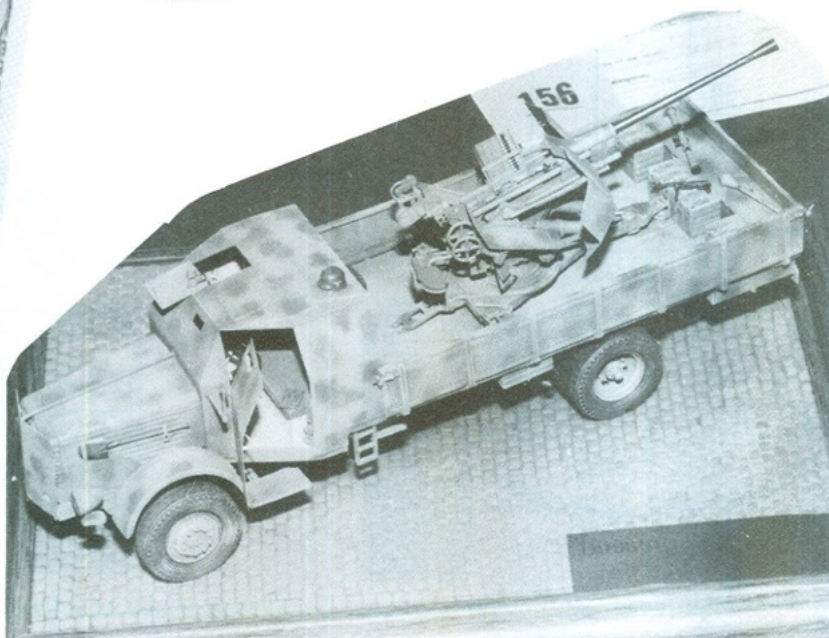
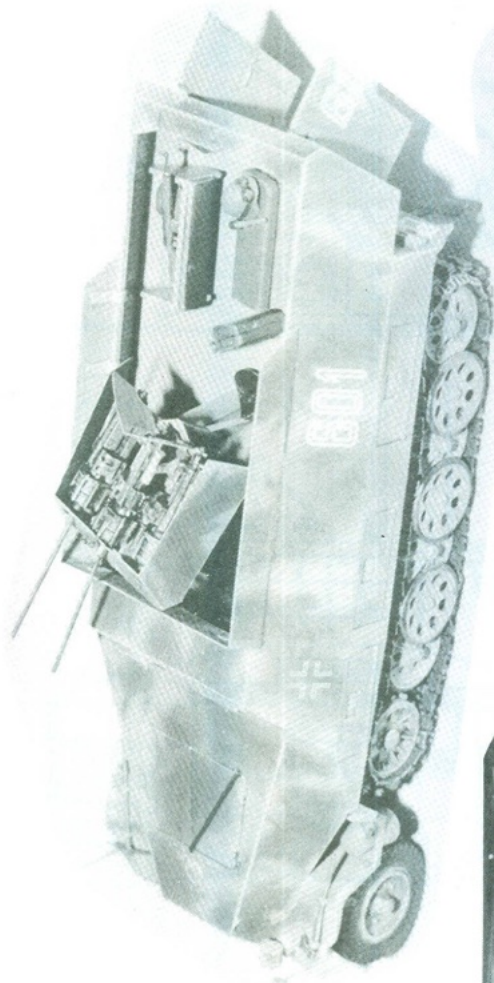
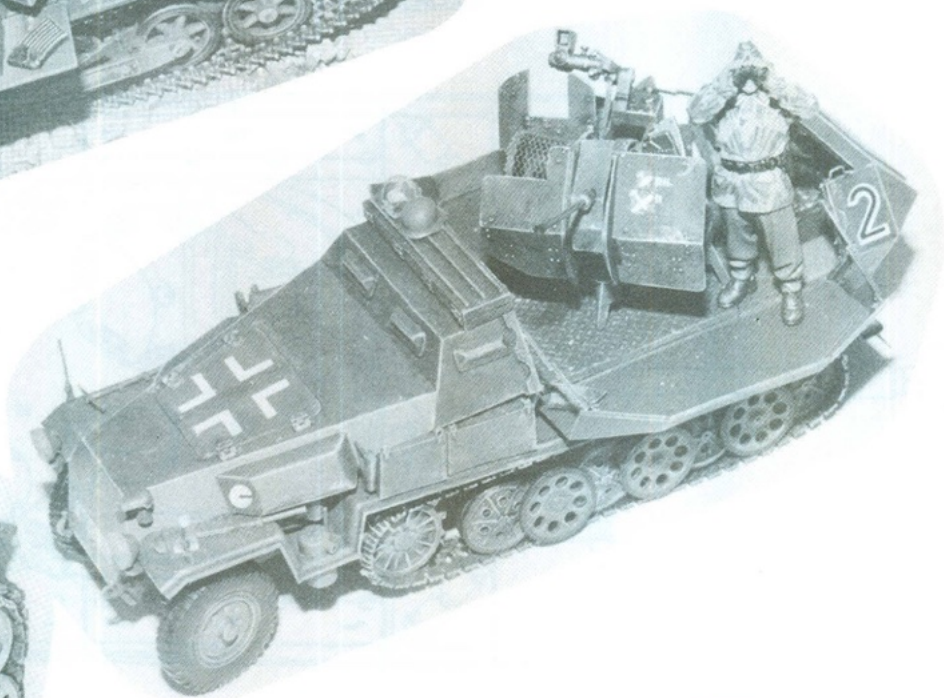
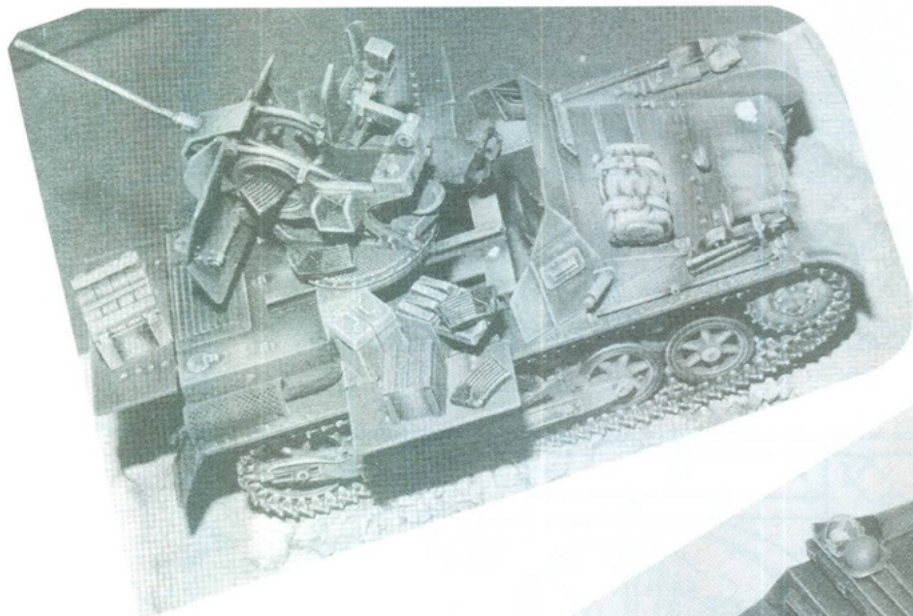
De suggestie die Paul Haring in de vorige TANK deed om eens verslag te doen over bezienswaardige plaatsen waar musea of voertuigverzamelingen te bewonderen zijn werd meteen opgepikt door **Arjen van Broekhoven** in Goirle. Hij attendeert ons op twee musea in Luxemburg die beide de moeite van een bezoek zeer zeker waard zijn.

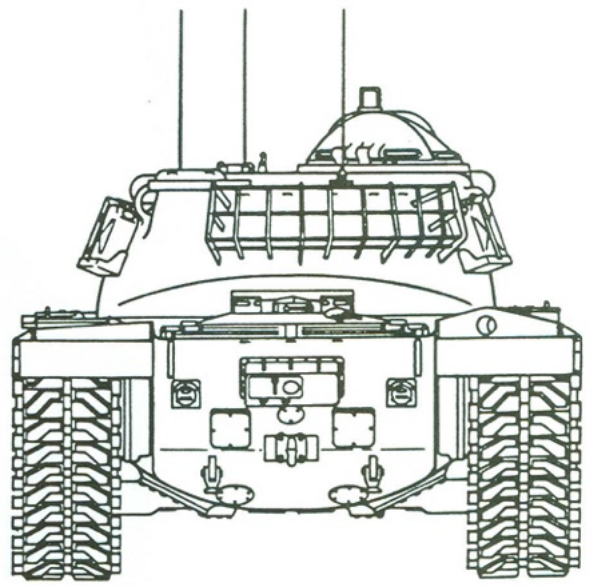
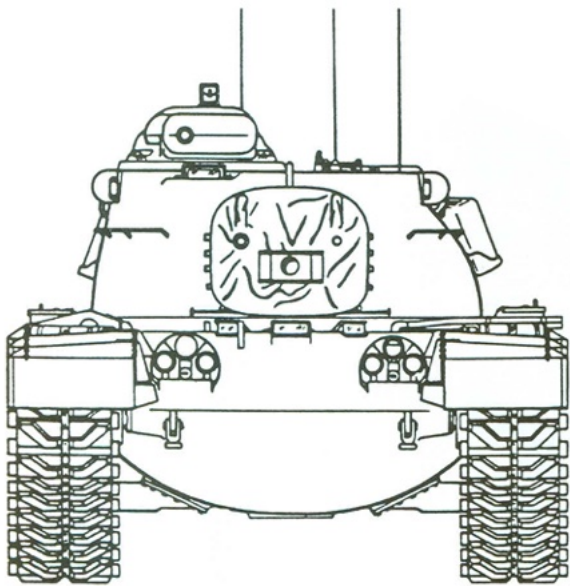
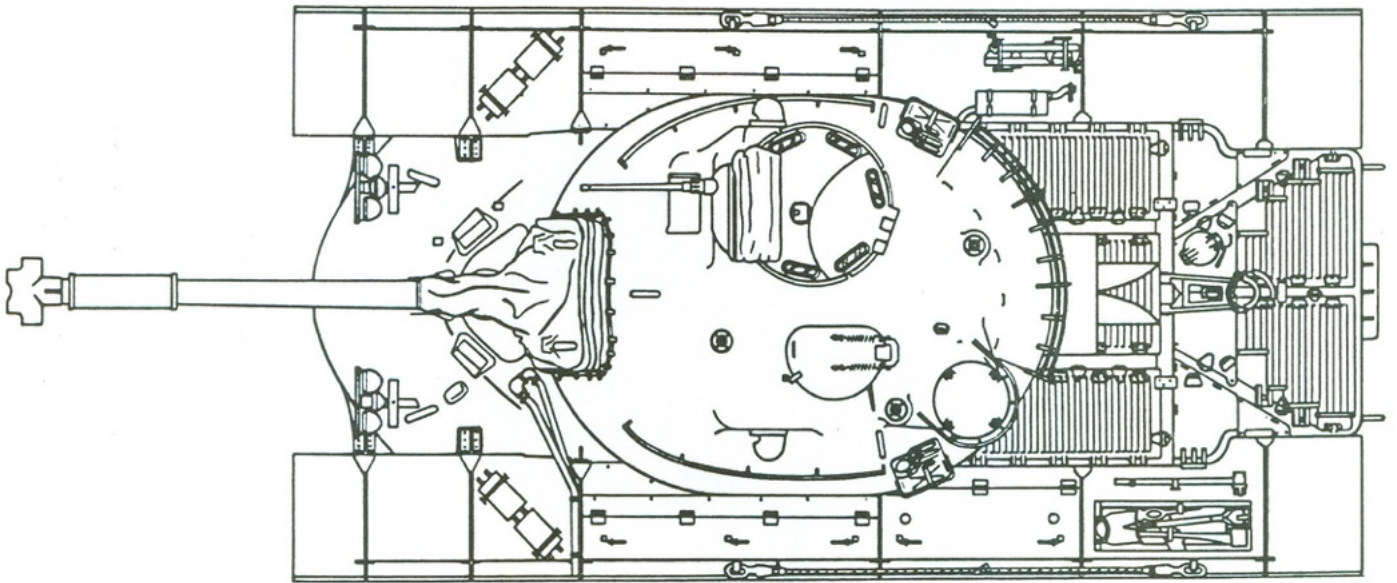
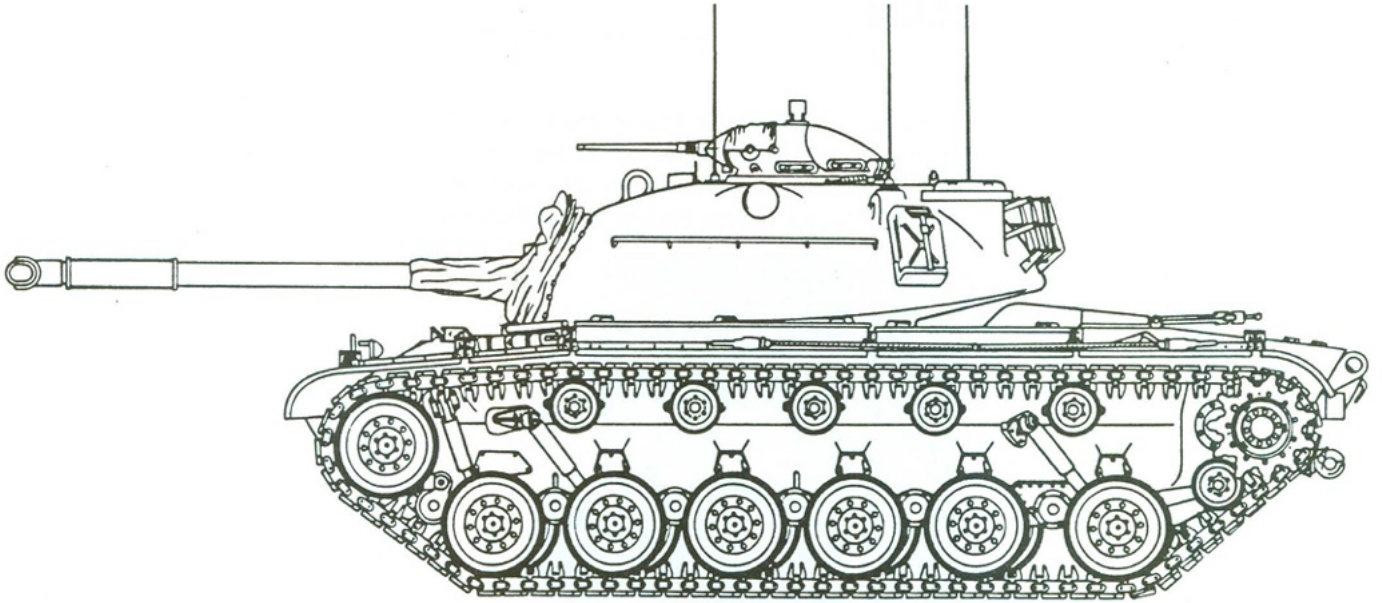
Het zijn het **Musée National d'Histoire Militaire**, 10, Bamertal in Diekirch en het **Generaal Patton Memorial Museum** in Ettelbrück, 5 Rue Dr. Klein. Beide musea bieden voertuigen en diorama's op ware grootte en veel informatie over de gevechten in Luxemburg in de periode 1944-45. Voorts besteedt het museum in Diekirch aandacht aan de geschiedenis van het Luxemburgse leger vanaf 1940 tot nu.

Mocht u er een paar jaar geleden al eens geweest zijn, er is inmiddels weer zoveel veranderd dat een tweede bezoek zeker niet zal teleurstellen.

Vanwege het luchtoverwicht van de geallieerden had het Duitse leger een veel grotere verscheidenheid aan luchtafweerwapens dan het Amerikaanse en het Britse leger. Op de foto's ziet u er een paar. De 20 mm Flak op een Panzer II onderstel en op een Sd.Kfz. 251, een 20 mm drieling eveneens op een Sd.Kfz. 251 (de loop van het linker kanon ligt op de motorkap) en een 3,7 cm Flak in de laadbak van een zware vrachtwagen.

Scale 1:48

90mm Gun Tank M48A1

Een ieder die diorama's bekijkt van bouwers in schaal 1/35, is vaak verbaasd over de kwaliteit van de gebouwen zoals die daar zijn neergezet. Meestal zijn het bouwwerken gemaakt van resin of een andere kunststof en kant en klaar aangeschaft, alleen het schilderwerk moet nog gedaan worden. Wat vaak tot aanschaf afschrikt is de forse prijs die ervoor moet worden betaald.

In het 1/76 wereldje is, bij mijn weten, weinig op dit gebied verkrijgbaar. Ja, je hebt de diorama's van Matchbox, waar nog een leuk iets van te maken valt, maar daar houdt het wel mee op. Vanuit het wargamerswereldje heb ik echter wat ideeën opgedaan en uitgevoerd met een dusdanig resultaat dat ik ze door wil geven aan een ieder die ook graag diorama's maakt. Helaas zijn mijn mogelijkheden om foto's te maken op korte afstand beperkt dus moet ik het bij geschreven tekst laten

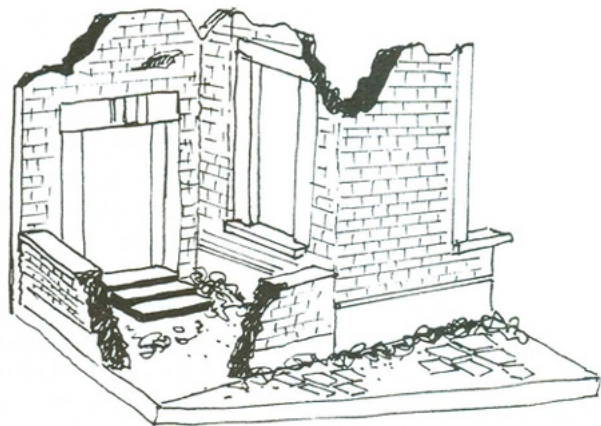
Dit artikel beschrijft de techniek om eenvoudige ondergronden te maken alsmede gebouwen geschikt voor schaal 1/72 of 1/76. Je kunt met simpele en goedkope middelen op den duur elk gebouw maken wat je voor ogen staat. Voor dit artikel heb ik gebruik gemaakt van de volgende boeken:

- "How to make wargames terrain" van Games workshop, een boek dat zich voornamelijk richt op de fantasy-markt van Warhammer;
- "Buildings for the Military Modeller" van Ian Weekley, een autoriteit op dit gebied in Engeland. Ik heb dit boek een keer bij de Slegte gekocht;
- Een catalogus van Francois Verlinden.

1. Het ontwerpen van gebouwen.

Voor mijn eerste gebouw heb ik me laten leiden door een ontwerp van Francois Verlinden. Ik wilde een diorama met para's in Arnhem maken en koos het bekende plaatje met drie para's, waarvan er een gedragen wordt en op de voorgrond een Krupp Protze. Het leek me voor een eerste keer wel goed om een voorbeeld te nemen.

Denk goed aan de schaal. De stadshuizen zijn in principe flinke hoog, ook vensterbanken en deuren. Welk gebouw je ook maakt, het zal ruimte innemen op je diorama. Kijk goed naar foto's uit die tijd, je ziet dat de ramen hoog in de gevel staan, eronder zie je vaak de kelderramen. De gevels zijn voorzien van allerlei ornamenten en stucwerk. Mijn voorbeeld bestaat uit drie muren. Deze worden uitgetekend op stevig karton, dat worden straks de mallen. De muurtjes kunnen straks gemaakt worden.

schets van diorama.

Voor diorama's zijn hoekstukken het meest geschikt voor het plaatsen van voertuigen, e.d. De meeste diorama's die je ziet zijn ook zo uitgevoerd. In het echt zijn dat ook de delen van een gebouw die het langst blijven staan. Als achtergrond is het ook heel aardig om eens een rij voorkanten te maken en ze als decorstukken te gebruiken.

2. Materialen

In de genoemde boeken wordt gebruik gemaakt van verschillende materialen. Het meest wordt triplex gebruikt, gevolgd door verschillende kartonsoorten. Hiermee worden de muren opgebouwd. Het nadeel vind ik, is dat je moeilijk een steentjes muur kunt nabootsen. Verder is het prima materiaal en ik gebruik het ook graag.

Ik werk het liefst met gips. Met behulp van een mal maak ik de muur en na droging is het prima te bewerken. Het gips is het zgn. modelgips van Knauf (paarse doos). Droogt snel en hard. Ter versteviging meng ik door de prut wat spul wat ik een keer van iemand kreeg en dat ze ook in de bouw gebruikten. Het lijkt op fijn geknipt glaswol of engelenhaar uit de kerstboom. Je moet er heel weinig van gebruiken en het zorgt ervoor dat gips minder snel breekt.

De verdere materialen zijn van het gebruikelijke soort: snijmat, scherp mesje, pincet, liniaal en houtlijm (heel veel houtlijm).

3. Ondergrond

Als ondergrond gebruikte ik dik golfkarton. Als je op deze manier huizen gaat bouwen ben je constant allerlei soorten karton aan het verzamelen. Het voordeel van karton is dat het stevig is en toch licht en het kan gemakkelijk op een andere ondergrond geplakt worden.

4. Opbouw.

Met behulp van liniaal, driehoek, e.d teken je een stel muren. Ik gebruikte de afbeelding van Verlinden als voorbeeld en hield er steeds een staand figuurtje bij als referentiepunt. De ramen sneed ik ook alvast uit en daarbij hield ik me aan een paar vaste maten, die bepaald werden door ... Legostenen.

De Lego van mijn kinderen staat al weer jaren in de kast en nu was Pa aan de beurt. Met behulp van Legoblokje kan je prima mallen maken. Voor de kenners onder ons: een raam maak ik van een acht nops blokje, daartegen een vier nops staafje, horizontaal erboven een drie nops staafje.

Als ondergrond voor het gieten gebruik ik een plaatje perspex. Daarop leg ik muurdeel van karton. Let op: met de achterkant naar boven. Het gladste gedeelte van de gipsen muur moet namelijk de voorkant worden. Om het karton bouw je dan met de Lego een rand van twee stenen hoog. De ramen moeten ook uitgespaard worden en ik gebruikte een vaste maat hiervoor. Zorg ervoor dat de ramen goed gefixeerd worden door verbindingstukken boven op de tweede rij.

Mijn perspex plaatje was groot genoeg voor drie muurdelen, dus kon ik in één keer mijn gebouw kwijt. Als de rand klaar is worden de mallen eruit gehaald en bewaard, deze kan je een andere keer weer gebruiken. Ik probeer een verzameling standaard mallen te maken die onderling uitwisselbaar zijn zodat je diverse combinaties kunt maken.

5. Gieten.

Het gips wordt volgens de gebruiksaanwijzing klaargemaakt (ik deed daar nog de vezeltjes door) en daarna in de vorm gegoten. De dikte hield ik op één Legosteentje, je hebt dan een goede dikte voor huizen in 1/76. Probeer het gips zo gelijkmatig mogelijk te laten uitvloeien, anders heb je straks een ontzettend ongelijke achterkant. Dit laat ik een uur drogen, dan kan de vorm afgebroken worden. Doe dit bijna steentje voor steentje want het gips is nog kwetsbaar. Het gegoten plaatje kan dan voorzichtig van de ondergrond afgenomen worden. De muur is nog niet geschikt om bewerkt te worden, ik laat hem nog minstens twee dagen drogen.

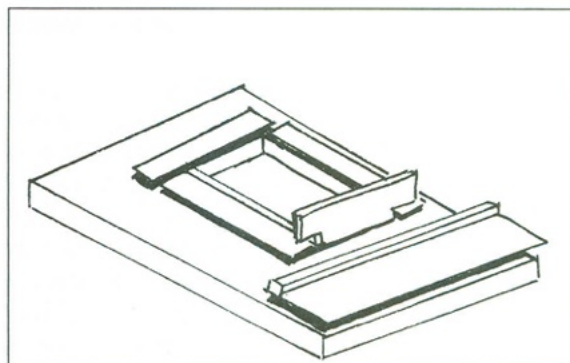
6. Details.

Als het gips helemaal droog is, is het stevig genoeg om bewerkt te worden. De randen worden eerst bijgewerkt. De gevelstukken die tegen elkaar komen moeten naadloos op elkaar aansluiten. De andere randen hebben oorlogsschade. Met een klein tangetje knabbel ik stukjes gips weg, ervoor zorgend dat de structuur van bakstenen zichtbaar blijft.

Op mijn voorbeeld bestaat het huis bijna geheel uit bakstenen. Met een liniaal en een kleine priem kras je horizontale lijnen in het gips. De afstand doe ik

een beetje op gevoel en wat onregelmatig anders wordt het een stijf gezicht. Hierna komen de verticale lijntjes aan de beurt. Denk erom: baksteensgewijs, maar ook weer met variatie. De voegen worden uitgeveegd met een Lyonse kwast, waardoor ze meer diepte krijgen.

Het onderste gedeelte van het huis bestaat uit pleisterwerk met balkjes en allerlei randjes. Hiervoor wordt het karton gebruikt. Met dun karton wordt de pleisterlaag opgeplakt. Reliëf maak je met stripjes karton (met balsahout kan het ook). Je werkt van laag naar hoog.

Je bent a.h.w. aan het versieren en dus kan je van alles daarbij gebruiken. De randen van de ramen maakte ik ook van dun karton, vergeet niet de binnenkant van de kozijnen. Als lijm gebruik je houtlijm. Hierna ben je klaar met de ruwe opbouw.

7. Afwerking.

Voor je ligt iets wat een gevel moet worden, maar nu zie je alleen maar op elkaar geplakt karton. Dat wordt nu anders. Maak een heel dun papje van gips. Met een penseel smeer je dat dun over het kartonnen gedeelte van je gevel. Hiermee vul je alle kiertjes en gaatjes op en wordt het karton bedekt zodat de hele gevel van gips lijkt. Vaak moet je meerdere laagjes over elkaar heen doen en hiermee kun je ook weer verder decoreren. Als dit droog is, smeer je de hele gevel in met verdunde houtlijm en daarna weer laten drogen.

8. Beschilderen.

Voor het beschilderen gebruik ik verf van Decor-fin, een hobbyverf wat gebruikt wordt als plakkaatverf. Doordat de gevel bedekt is met een laagje houtlijm zal de ondergrond niet meer zo zuigen en kunnen we makkelijker verven. Eerst wordt alles donkergrijs geverfd. Dat vergemakkelijkt straks het weatheren. Als de ondergrond goed droog is, worden de stenen gedaan met donkerbruin en een beetje rood. Dit doe ik met de bekende weathertechniek: van boven naar beneden en elke keer een lichter laagje over de oude laag heen. Je staat versteld van het effect. Het pleisterwerk krijgt een weathering van allerlei grijzen. De donkergrijze onderlaag is zichtbaar op die plekken waar je weatheringskwast niet kon komen en geeft een realistische diepte aan je

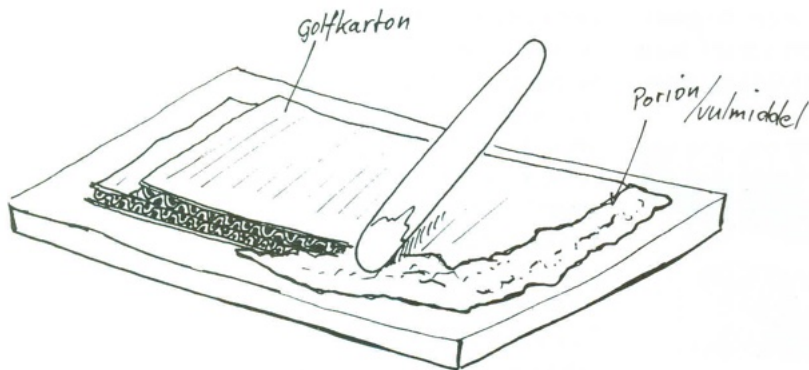
werkstuk (al doende krijg je ineens de techniek van Verlinden door).

9. Plaatsing op de ondergrond.

Als de gevels weer helemaal droog zijn, kunnen ze op de ondergrond geplakt worden. In het voorbeeld ligt voor de deur een trap op een "plaatsje". Dat plaatsje maakte ik hoger door een extra laag golfkarton precies op maat te snijden. Het voordeel hiervan is dat het gebouw visueel hoger als de weg komt te liggen en mijn figuurtje nu op de juiste hoogte t.o.v. het raam stond. Het trapje maakte ik van laagjes karton, weer afgedekt met gips en houtlijm.

Tijdens het werken aan de gevels had ik ondertussen een reep gips gegoten en daarvan twee stukken gezaagd die bestemd zijn voor de muurtjes. De afgebrokeerde gedeelten weer bewerkt met een tangetje en bakstenen ingekerfd.

Alle delen worden nu op de kartonnen ondergrond gelijmd. Kieren e.d. worden van achteren weggevoerd met een gipspapie. Dit gebouw heeft geen interieur, maar je kunt dat eventueel nog wel aanbrengen. Wederom met gips en karton. Voor het

maken van ondergrond.

gebouw heb ik een trottoir gemaakt van een dikke laag karton, daarop tegels gesuggereerd door hier en daar groepjes tegels te plakken. Waarvan? Eh ... dun karton soms?

Hier en daar zie je nu randjes karton (o.a. het plaatsje en trottoir) waar je dat eigenlijk niet moet zien. Ik heb ze weggewerkt met Porion vulpasta.

Als laatste heb ik rijkelijk steengruis gestrooid en gefixeerd met druppels verdunde houtlijm. Vooral langs de randen van de muren om de overgang naar de ondergrond te maskeren. Het huis stelt een uitgebrande ruïne voor, dus tot slot met pastelpoeder nog roetsporen aangebracht.

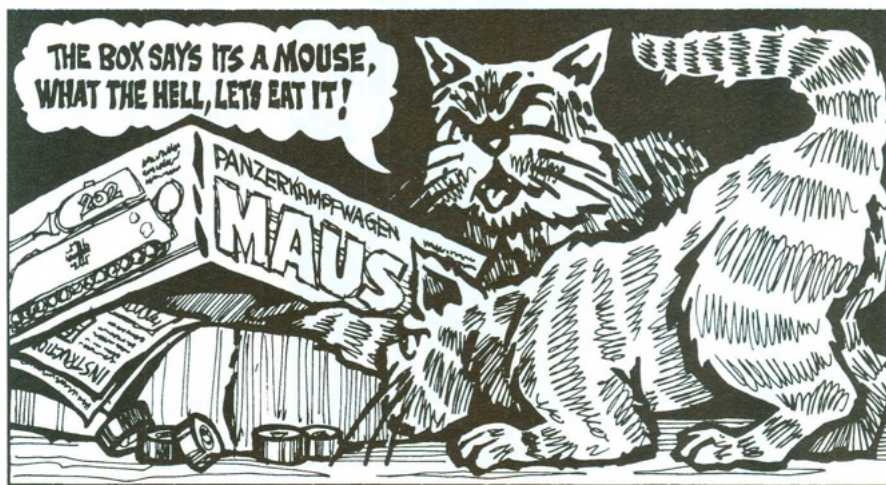
Tot slot.

Ik ben me ervan bewust dat dit maar een beschrijving is van iets wat je eigenlijk moet doen om te zien wat het resultaat is. Zelf ben ik heel tevreden en heb ondertussen een tweede huis op deze manier gemaakt. Overigens gebruik ik bij het maken van de gevels ook het boek: "Nederland 1949-1945, de gekleurde werkelijkheid", Ede, 1985. In dit boek staan prachtige kleurenfoto's van het

dagelijkse leven in Nederland tijdens de oorlog. Op die foto's staan allerlei gevels afgebeeld, zodat je je eigen werk een authentiek aanzien kunt geven.

Op de komende Twenotbijeenkomsten zal ik mijn diorama's meenemen om je een indruk te geven van het resultaat.

Paul Haring

Modeltoons by Duane J. Pfister

HET STALEN TIJDPERK - EEN CULTUURHISTORISCHE VERKENNING

GUUS GONGGRIJP

Probeer u het onderstaande gedichtje eens te plaatsen in ruimte en tijd:

*Een juf zei tegen de klas:
'Maak eens een tekening van de vrede.'
Eén kind koos vier kleuren:
Blauw voor de lucht,
Geel voor de zon,
Groen voor de tank,
Rood zijn ster.*

Als ik er bij vertel dat het origineel in het Duits was zal elke lezer van dit blad feilloos de DDR tippen. Onder de huidige deelnemers aan het voortgezet onderwijs zou die score al heel wat lager uitvallen. Toch stond dit versje nog geen vijftien jaar geleden in een boekwerk van de 'Gesellschaft für Sport und Technik', een organisatie waarin Oostduitse jongeren vanaf hun veertiende een militaire vooropleiding konden krijgen.

'Stuur meer tanks!', affiche uit 1942 van de vroegere avant-gardist El Lissitzky. De T26 model 1933 was toen al niet meer in productie (uit 'Art and Power').

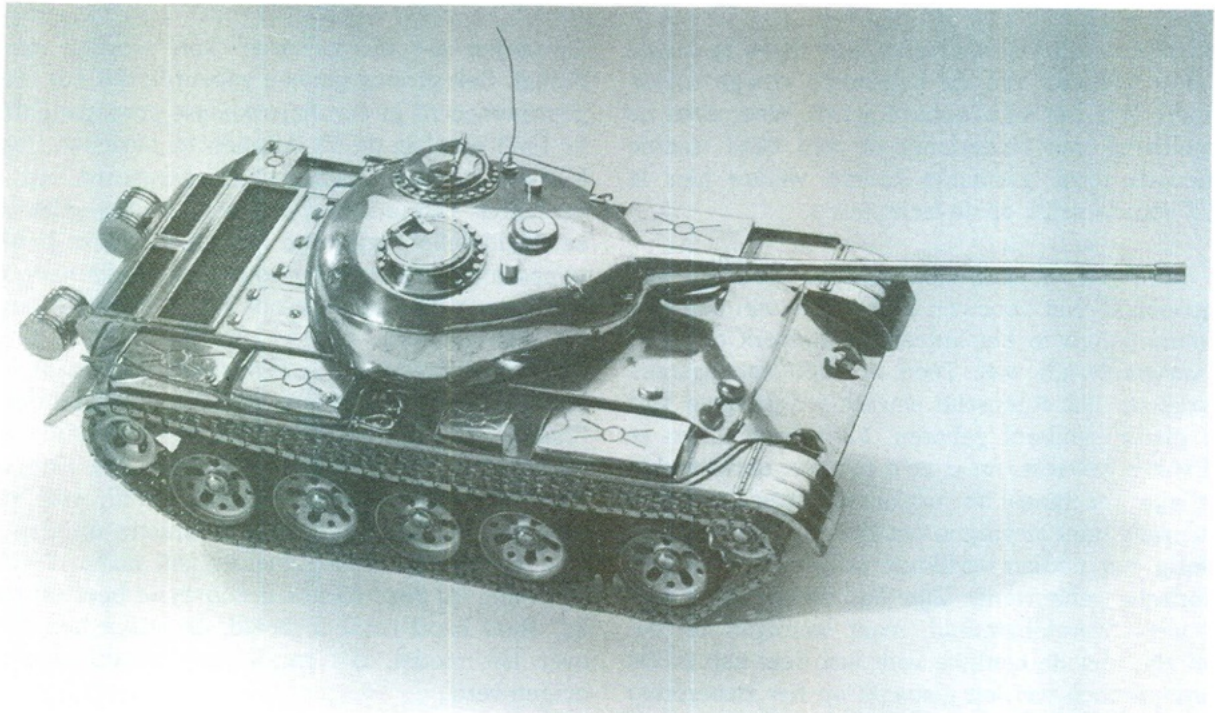
Aan het tankwapen werd in de DDR grote betekenis toegekend; het gold als 'Hauptstoßkraft der Landstreitkräfte'. Volgens het 'Militärlexikon' diende men in staat te zijn om 'elke imperialistische agressie succesvol af te weren en de agressors op hun eigen grondgebied te verslaan'. Maar dat verklaart nog niet de aura die er daar en verder oostwaarts rond het pantserstaal hing. In deze bijdrage hoop ik duidelijk te maken waarom de tank juist in de landen van het Oostblok tot een symbool moest worden. We hebben het over een afgesloten, en daarmee overzichtelijke periode. Tijd voor een cultuurhistorische verkenning.

In 1983 kwam ik te werken bij een grote uitgeverij in Dresden, die door Erich Honeckers zwager op één van zijn jaarlijkse lintjesregen-rondes nog is betiteld als 'munitiefabriek van de vrede'. Mijn introductie begon met het verplichte kennismakingsrondje langs de verschillende afdelingen. Op sommige hingen of stonden trofeeën: relatiegeschenken van bezoekers uit binnen- en buitenland. Bij onze Grote Cheffin (een dame met kruk en Nomenklatur-status) prijkte op het bureau als presse-papier een klein metalen model met marmeren voetstuk van de Austin-Poetilov van waaraf Lenin op 3 april 1917 in Petrograd tot revolutie had opgeroepen. Dit juweeltje staat tegenwoordig op mijn boekenkast.

In kamer 210 ('Ordnung und Sicherheit') zetelde de Staatsveiligheid. Uit dit geblindeerde vertrek herinner ik me naast een portret van Feliks Dzierzynki en een wapenschildje van de KGB een imposant messing model van een T-54 (zie de afbeelding op de volgende pagina).

Maar ook elders werd de tank in ere gehouden. Bij een bezoek aan een lagere school zag ik eens een langwerpige collage hangen. Zoiets hadden wij in Amsterdam lang geleden ook met de hele klas gemaakt: een circus trekt door de stad. Alleen was het onderwerp hier even anders: een pantsercompagnie rijdt door onze straat. En in het dichtershoekje van het maandblad 'Armee-Rundschau' stond de boodschap van het versje aan het begin door een Feldwebel samengevat in een beeld zoals alleen een Duitser dat kan bedenken: 'Die Taube muß gepanzert sein.'

Het loont de moeite om deze cultus eens af te zetten tegen de traditie in ons land. In het woord- en beeldgebruik binnen de hoofdstroom van de Nederlandse arbeidersbeweging werd staal vooral geassocieerd met de attributen van de tegenstander. Zelf streed men niet met de 'wapen' der barbaren'. In

Messing model van een T-54, 18 x 14 x 28 cm. Een gebruikelijk relatiegeschenk van Russen aan collega's van beviende gewapende organen.

1902 kwalificeerde Albert Hahn zich als tekenaar van het blad 'Het Volk' met een prent waarin een brandkast centraal stond. 'Hoge hoeden en pantserplaten' waren na de Eerste Wereldoorlog voor veel Nederlanders zinnebeelden van de gehate tweeenheid kapitaal en militarisme. In de crisisjaren kwam daar nog iets bij. Na de zoveelste steunverlaging braken er in juni 1934 in de Amsterdamse Jordaan en ook in Rotterdam ernstige onlusten uit. De overheid had haar voorbereidingen getroffen. Pantserwagens moesten 'door den indruk welken zij maken' het oproer in de kiem smoren. Indruk maakten ze zeker, maar van een preventieve werking was geen sprake, integendeel zelfs.

Dat werd nog eens bevestigd in 1936 bij een oefening van de Amsterdamsche Vrijwillige Burgerwacht. De Dok- en Werf-Maatschappij Wilton-Fijenoord N.V. had besloten om daaraan deel te nemen met een moeilijk bemiddelbare pantserwagen uit eigen productie. In dit blad is jaren geleden uitvoerig beschreven op wat voor beproevingsrit dat uitliep. Voor de start bij de Diemerbrug, dicht bij het toenmalige Ajax-stadion, ontstond een volksooploop en dreigden woedende Amsterdammers de bemanning te molesteren. Later die dag, bij de pont van Zwijndrecht, gebeurde iets dergelijks. Gepantserde voertuigen waren ook in Nederland een symbool, maar voor een flink deel van de bevolking alleen in negatieve zin.

Rusland kende een andere traditie. Daar hadden de revolutionairen zich al vroeg voorzien van schuilnamen, die vaak een hoog metaalgehalte vertoonden. Zo bediende de Georgiër Jozef V. Dzjoe-gasjwili zich tijdens zijn revolutionaire loopbaan van

vele pseudoniemen, maar zijn uiteindelijke keus viel op Stalin, oftewel Man van Staal. Andere voorbeelden: de naam Molotov was ontleend aan het Russische woord voor hamer, en de reeds genoemde Dzierzynski, oprichter van de veiligheidsdienst ('schild en zwaard der partij') Tsjeka, ging de ge-

Uit 'Art and Power', een fotomontage met Stalin, geen bijschrijft.

schiedenis in als IJzeren Feliks. Niet toevallig luidde de titel van een van de bekendste vroege sovjetromans 'Hoe het staal gehard werd'. Weer even de vergelijking met Nederland: de aan deze traditie ontleende term 'gestaalde kaders' werkte hier in 1977 voornamelijk op de lachspieren.

De bolsjeviki zouden iets blijven houden met pantserstaal, wat voor een organisatie van beroepsrevolutionairen in het industriële tijdperk ook niet zo verwonderlijk was. Toen in 1905 een opstand uitbrak op het Russische slagschip Patjomkin was een nieuw symbool geboren. Mouterijen waren er wel vaker geweest, maar zo'n modern oorlogsschip met zijn machines en organisatie werd als een industriële samenleving in het klein beschouwd. Twintig jaar nadien verfilmde Sergej Eisenstein de historische gebeurtenis. Zijn 'Pantserkruiser Potemkin' werd wereldberoemd, maar weinigen zal bekend zijn, dat de coulisse voor een deel nep is. De boordopnamen werden gemaakt op het zusterschip De Twaalf Apostelen, waarvan alleen de romp nog over was. De hele opbouw was speciaal voor deze gelegenheid in hout gereconstrueerd.

Geen nep daarentegen was de uitrusting van het Rode Leger. Voor de fase van de burgeroorlog gold nog het parool 'Proletaren, te paard!', maar ook pantsertrainen speelden al een rol. Eind 1919 waren er negenenvijftig in dienst, in 1920 waren het er al ruim honderd, en op Internet vond ik de mededeling, dat er in 1990 nog altijd een vijftal in reserve werd gehouden.

Eind jaren twintig werd het belang van de tank nergens zo goed onderkend als in de jonge sovjetstaat. De vijfjarenplannen verschaften het land de industriële basis voor de opbouw van een modern pantserwapen. Bij de traditionele parades op 1 Mei en andere hoogtijdagen waren de tanks steeds prominenter van de partij, en wat westerse waarnemers verbaasde was niet alleen de veelheid, maar ook de kennelijke kwaliteit. Die fascinatie in de USSR komt bijzonder fraai tot uiting in een hilariserend bioscoopjournaal uit de jaren dertig: een groot rupsvoertuig van zeildoek en stangen rolt voorbij, voortbewogen volgens het tredmolen-principe door stevig doorstappende turners die de plaats van de loopwielen hebben ingenomen. Hier was de tank al hard op weg een metafoor te worden: een groep volledig op elkaar aangewezen mensen, veilig afgeschermd van een vijandige buitenwereld, en dankzij vuurkracht, motorisch vermogen, rupsbanden en de juiste leer in staat om alle hindernissen te overwinnen.

Of moest het toch een landbouwtrekker voorstellen? Dat was nog wel eens verwarrend. Kort na de Eerste Wereldoorlog had de sovjetstaat nog iets van antimilitarisme uitgedragen met de foto van Russische boeren die hun ploeg achter een Mark V hadden gehangen. Maar deze eigentijdse versie van het

'Zwaarden tot ploegscharen' kon worden omgedraaid. Gek genoeg gebeurde dat het meest geprononceerd in een Amerikaanse propagandafilm. In 1943 werd in de VS 'Mission to Moscow' (regie: Michael Curtiz) uitgebracht, gebaseerd op de memoires van oud-ambassadeur Davies. Het was een duidelijke poging om het Amerikaanse publiek sympathie bij te brengen voor een bondgenoot, die nog maar twee jaar daarvoor als de baarlijke duivel was afgeschilderd.

In de film brengt de Amerikaanse diplomaat kort voor de oorlog een bezoek aan een tractorfabriek in Charkov. Tractoren waren tenslotte hét symbool van de vreedzame opbouw in de USSR. We zien een close-up van een model. Davies: 'Well, wat voor soort tractor is dit? Hij ziet er anders uit dan de rest.' De jonge afdelingscheffin: 'Ja, mister Davies, dat komt, bij deze tractor is conversie heel simpel - zo.' Haar hand komt in beeld, en stulpt een romp over het model, dat nu in een gevechtstank is omgetoverd.

Tanks als landbouwtrekkers en landbouwtrekkers als tanks - militaire en landbouwexperts zullen naar lucht hebben zitten happen, maar voor het grote publiek was het ongetwijfeld allemaal heel plausibel. Overigens zijn de memoires van Davies wellicht correct, en door Curtiz alleen verkeerd begrepen; sommige sovjet-artillerietrekkers op rupsbanden waren inderdaad afgeleid van landbouwtractors.

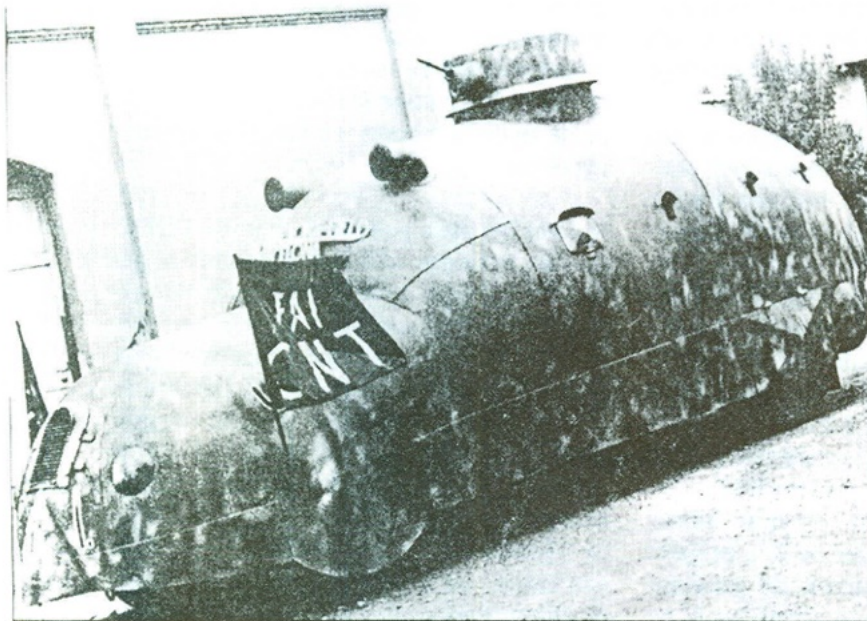
Een verhaal apart is de Spaanse Burgeroorlog. Spanje beschikte sinds de jaren twintig over een eigen bescheiden tankindustrie. Toch, ondanks het vakbondsparool 'Maakt tanks - tanks - tanks - de voertuigen van de overwinning', is het in de periode 1936-1939 amper tot de ontwikkeling van nieuwe modellen gekomen. Kort voor de val van het Baskenland ging daar nog wel een *Carro Euzkadi* in productie, die in de volksmond meteen 'speelgoed-tankje' heette. Voor het vertrek naar de verdedigingslinie, die wat erg optimistisch als IJzeren Ring was betiteld, vond een defilé plaats langs president Aguirre. Tijdens deze wapenschouw moesten bestuurders herhaaldelijk uitstappen om met een zwengel de motor weer aan de praat te krijgen. Voor het serieuze werk bleef de Republiek aangewezen op de Sovjet-Unie.

Toch verwachtten de Spaanse arbeidersorganisaties vanaf de eerste dagen van de burgeroorlog veel van een eigen pantserproductie. In dorpssmidsen, werkplaatsen, fabrieken en op scheepswerven werden vrachtwagens en landbouwtrekkers tot 'tanques' omgebouwd. Voor het slagveld waren ze meestal ongeschikt, want ze waren óf te zwaar (soms ook topzwaar) en te licht gemotoriseerd voor geaccidenteerd terrein, óf te licht gepantserd voor het gevecht. In feite waren het vooral praalwagens van de elkaar beconcurrerende linkse groeperingen,

bedoeld voor defilés in de steden, met op de romp trots de logo's van partij en vakbond.

Alleen in het allereerste stadium met zijn straatgevechten hadden ze een zekere waarde. Er is een foto bewaard gebleven van zo'n voertuig met het aandoenlijke opschrift 'Broeders, niet schieten!' Naïviteit of realiteitszin?

In zijn memoires beschrijft de cineast Buñuel, hoe een instructeur uit de Sovjet-Unie, kennelijk een aanhanger van het aanschouwelijk onderwijs, een discussie met anarchisten over de gevechtswaarde van hun pantserwagen beëindigde door er met zijn pistool een kogel doorheen te jagen. Ook bestaat er een foto van een uitgeschakelde pantserwagen die binnenin een barricade van zandzakken blijkt te bevatten.

Een uitdaging voor modelbouwers, dit pantservoertuig uit de 'Constructura Field' in Barcelona anno 1936. Er waren meerdere uitvoeringen. Op de rood-zwarte vlag de namen van de anarchistische federatie en het dito vakverbond.

Sommige 'blindados' waren qua constructie overigens hoogst ingenieus, en vanuit kunsthistorisch oogpunt waren ze ook niet oninteressant. Alle moderne stromingen leken vertegenwoordigd: kubisme, futurisme en bovenal veel surrealisme. Opvallend vaak werden ze vanuit kikvorsperspectief gefotografeerd; in die jaren waren pantservoertuigen nog een betrekkelijk nieuw, ontzagwekkend fenomeen.

In de vroege jaren dertig hadden Spaanse arbeiders en boeren de pantserwagens van de ordetroepen leren kennen als het ultieme wapen van de staatsmacht. Die ervaring verklaart iets van de enorme energie die er nu werd geïnvesteerd in de bouw van wat met onbekommerde weidsheid 'tanques' werden genoemd.

Typerend is, dat tanks in de Sovjet-Unie soms de naam van de groten van partij en staat kregen. Dat

was al zo bij de eerste 15 exemplaren die in 1920 werden gefabriceerd; nummer 1 van deze serie droeg het opschrift 'Strijder voor de vrijheid kameraad Lenin'. Latere types, niet geheel toevallig alle in de categorie 'zwaar', waren vernoemd naar Vorosjilov, Kirov en Stalin. De Britten kregen in 1941 weliswaar ook hun Mk. IV 'Churchill', maar deze ontlokte aan de prime-minister de uitspraak dat hij nog meer fouten vertoonde dan degene naar wie hij vernoemd was.

Voor de Sovjet-Unie werd de tank in de oorlog meer dan enig ander wapentuig een symbool. Misschien met één uitzondering, het vliegtuig Il-2, maar dat was dan ook een 'vliegende tank'. Die term had de ontwerper Iljoesjin tenminste gebruikt in een schrijven

aan Stalin, waarin hij deze, na een eerdere afwijzing, nog eens dringend verzocht om vrijstelling van zijn leeropdracht, zodat hij zich geheel kon wijden aan de ontwikkeling van het ideale grondaanvalstoestel. En zie, dit keer ging de Man van Staal om.

Een fraaie illustratie van die fixatie op tanks levert de oorlogsroman 'De inneming van Velikosoemsk' van Leonid Leonov, dat in ons land in 1968 bij de communistische uitgeverij Pegasus verscheen onder de titel 'T34-203'.

Succes was deze Nederlandse editie niet beschoren. In datzelfde jaar rolden sovjet-tanks door Praag, en de partijleiding liet Pegasus weten, dat ook een boek over een T-34, geschreven in 1944, maar beter uit de verkoop kon worden gehaald. Daarbij is dit werk volgens het Amerikaanse handboek 'Soviet Russian Literature' van Marc Slonim nog één van de beste in zijn soort.

De stijl is wel even wennen. Al in 1933 had Leonov gesteld: 'De ijzeren tred van ons dagelijks leven vereist monumentaliteit.' Het jaar erop luidde Stalin het socialistisch realisme in met de uitspraak: 'Schrijvers zijn ingenieurs van de menselijke ziel.' In deze korte roman maken we kennis met een tankbemanning van de 37e garde-brigade aan het Oekraïense front. De bloedjonge bestuurder Litovtsjenko koestert een heel speciale wrok. Een Duitse majoor, met als bijzonder kenmerk een kale plek op zijn achterhoofd, heeft zijn moeder met een dode kip bedreigd. Tijdens een gevecht, waarbij de 203 behendig tussen de Ferdinands doorglipt en de ene Tiger na de andere Panther aan barrels schiet, raakt men geïsoleerd in vijandelijk gebied. De commandant besluit de volgende morgen tot een

solo-offensief, en de 203 komt midden op de Duitse aanvoerroute terecht. Wat volgt is een een orgie van verwoesting, die met een onmiskenbaar plezier wordt beschreven. 'Ieder moment draagt zijn eigen, onvervreembare stempel dat in geen enkel tijdperk zijns gelijke zal vinden. Om zijn kinderen te verdedigen zal het Russische volk de gevechtswaarde van zijn oorlogsmaterieel nog verdriedubbelen, maar iets dat angstwekkender en schoner is dan de 203 zal het nooit bezitten. Er zou een lied moeten worden gemaakt op dat gevleugelde ijzer, dat toereikend was voor wel duizend wraakengelen en dat lied zou - gebrekkig desnoods - gezongen moeten worden met het vuur en de overgave van een Obrjadin...

Het gevecht van de 203 was van korte duur, maar juist voor die weinige minuten brengen constructeurs slapeloze nachten door, beulen arbeiders zich af in de staalgietereien en vergrijzen onze liefvallige vrouwen aan de werkbanken!

Tot slot, als de mitrailleurs zijn leeggeschoten, worden de rupsbanden als wapen tegen een stafwagen ingezet. 'Waarschijnlijk was het een wagen met hooggeplaatste inspecteurs of beroemde chirurgen van het soort dat het bloed van onze kinderen steelt ten behoeve van de lege, uitgeputte aderen van de rovers die Rusland waren komen plunderen.' Slechts één inzittende ziet kans om uit de auto te springen: een majoor met, jawel, een ronde, lichte kalende plek op zijn achterhoofd. Maar net voordat ook deze onverlaat kan worden vermorzeld wordt de T-34 door een antitankkanon uitgeschakeld.

Twee bemanningsleden sneuvelen, en hun 'huisje' wordt geheel opengereten. Als later de 37e brigade oprukt en langs de 203 komt, aarzelt de generaal geen moment: 'En die tank zal ik zó als hij nu is op een hoog stenen voetstuk laten zetten.'

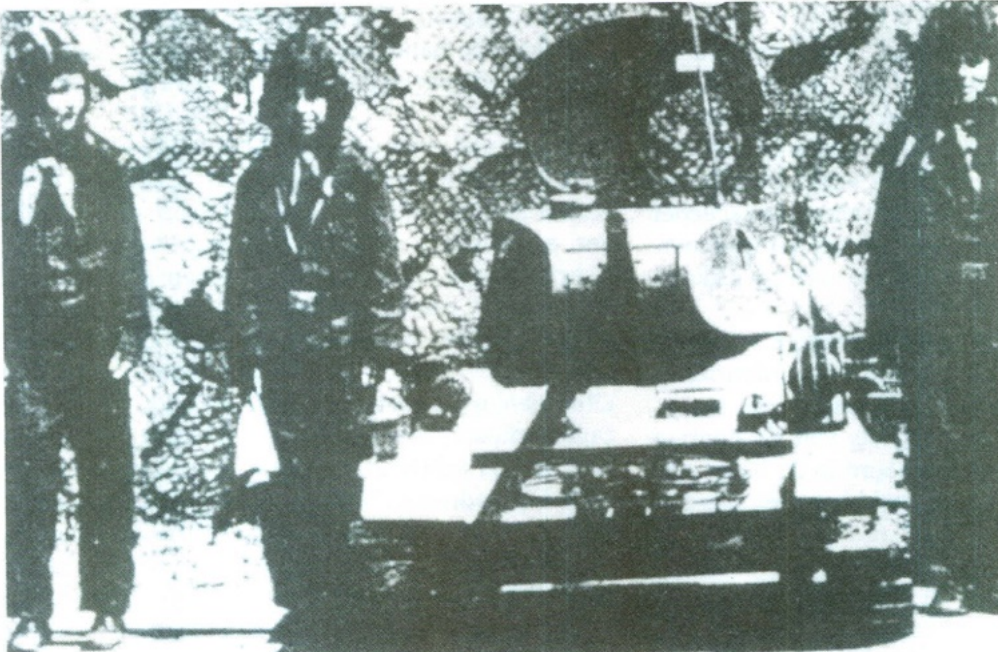
Inderdaad zou het Rode Leger overal tanks op sokkels plaatsen als monumenten van de overwinning.

De overbrenging van de tankcultus op het oosten van Duitsland is nooit helemaal geslaagd. In heel Duitsland heerste in de eerste jaren na de oorlog een uitgesproken afkeer van het krijgsbedrijf. Tot circa 1955 liep dat parallel met de regeringspolitiek van de DDR. Na de herbewapening in de Bondsrepubliek volgde de tweede Duitse staat echter met de oprichting van een eigen Nationale Volksarmee. Dat had zijn weerslag op de officiële politieke cultuur. Toch bleven veel DDR-burgers afwijzend.

Toen ik in Dresden in een speelgoedwinkel eens vroeg naar miniatuur-pantserwagens, schaal HO, zei de eigenaar dat hij die principieel niet verkocht. Later wist ik er toch een paar te bemachtigen. Op het postkantoor gaf ik een pakketje af voor verzending naar Nederland. De loketbeambte, oud genoeg om de verwoesting van Dresden te hebben meegemaakt, reageerde aangebrand toen hij het verzendformulier las: 'Dat bestaat niet, oorlogsspeelgoed is bij ons verboden!' Arme man - toen het pakje openging moet er een wereld voor hem zijn ingestort.

Nu was het speelgoedaanbod in de DDR bescheiden, en het militaire aandeel daarbinnen gering. Maar daarvoor was er de *Wehrerziehung*, de opvoeding tot militaire weerbaarheid. In kleuterschool-verband werden al bezoeken aan kazernes gebracht. Het eerste leesboekje 'Unsere Fibel' bevatte stukjes over de Nationale Volksarmee. Vrolijk zongen de jonge pioniertjes: 'Mein Bruder ist Soldat im großen Panzerwagen, und stolz darf ich es sagen: Mein Bruder schützt den Staat.'

De Thälmann-pioniers, iets ouder en herkenbaar aan een rode in plaats van een blauwe halsdoek, mochten hun grote broer naspelen in een mini-gevechtswagen. Er waren namelijk T-34's en andere tanks op kinderformaat waarin ze, gestoken in blauwe uniform-overalls en met de karakteristieke canvas helm op het hoofd, naar hartelust konden rondcrossen.

Veel geholpen heeft het niet. Anders dan in Peking werden in de DDR in 1989 geen tanks ingezet. Vanuit mijn woning tegenover het Dresdense Centraal Station was ik getuige van de historische confrontatie. De staatsmacht moest het doen met gumknuppels en een waterkanon. Zo was het pleit snel beslecht. Even verderop, in Praag,

werd een communistisch machtssymbool op bijzonder originele wijze van zijn aura beroofd. Daar stond op een sokkel een JS-2 die had deelgenomen aan de bevrijding van die stad in 1945. De kolos werd geheel roze geschilderd.

Weldra was de cirkel rond. Op 3 april 1917, direct na zijn aankomst op het Finland-station in het toenmalige Petrograd, had Lenin de massa's vanaf een pantserwagen toegeroepen dat de revolutie begonnen was. Toen de Portugese communisten-leider Cunhal na een jarenlange ballingschap in 1974 in zijn land terugkeerde had hij zich nog even een Lusitanische Lenin mogen wanen; ook voor hem stond een pantservoertuig als spreekgestoelte ge-

reed. Naar wat er door de ex-communist Boris Jeltsin heen ging toen hij op 19 augustus 1991 op een tank klauterde kunnen we slechts gissen, maar de symboliek was onmiskenbaar.

Zo zag het ook de kunstenaar die een westerse luxe-auto van boven tot onder van een marmerbeschildering voorzag en voorstelde, hem als monument van het zegevierende kapitalisme op de lege sokkel van Lenins pantserwagen te zetten. Blik als symbool van de nieuwe tijd; het kunstwerk stond een tijdje geëxposeerd in de hal van het Dresdense CS. Wellicht was deze artiest zijn tijd toch iets te ver vooruit.

Guus Gonggrijp

De verkenningsafdeling van de Mariniersbrigade, Oost Java, 1946

Met dank aan Sander Ruys en John Janse voor het verstrekken van nadere gegevens! Het onderstaande artikel is voor het grootste gedeelte gebaseerd op de door ons lid, wijlen Gé van Zelm, verzamelde gegevens.

De Verkenningafdeling van de Marbrig werd op 5 mei 1946 opgericht en omvatte de volgende voertuigen:

- 15 pantserwagens M8
- 37 Jeeps (Willys)
- 7 halfrupsvoertuigen M3A1
- 13 trucks, International, 2½ ton, M54, 6x6
- 6 aanhangwagens 1 ton
- 2 aanhangwagens ¼ ton
- 3 aanhangwagens water.

Behalve de standaardbewapening van de voertuigen hadden de mariniers de volgende bewapening:

- 71 Tommyguns cal .45 M1/M1A1
- 20 mitrailleurs BAR cal .30
(BAR = Browning Automatic Rifle, een lichte mitrailleur)
- 71 pistolen, type ?
- ? geweren MT cal .30

De afdeling bestond uit een Staf en drie pelotons:

	Off	OO	Krp	Mrs	totaal
Stafsectie	2	3	1	5	11
1e Peloton	1	3	4	12	20
2e Peloton	1	3	4	12	20
3e Peloton	1	3	4	12	20
totaal	5	12	13	41	71

Elk peloton beschikte over 3 Paw. M8, 2 halfrups M3A1, 2 trucks en 2 jeeps.

De nummering van de M8 pantserwagens was van USMC oorsprong. Een nummer heb ik de foto's kunnen achterhalen, nl. 60126760 S. Op de koepel stond een ruit met daarin het nummer 22 (alles wit). Ook werd op de koepel een klaverblad gevoerd. Pelotonsmerk?

Later, mogelijk in 1947, kregen de wagens K nummers en namen. De combinaties van nummers en namen zijn nog onbekend. De namen, met achter iedere naam een jaartal, zijn:

Algiers 1816	Oost Java 1942
Atjeh 1873/1879	Rotterdam 1940
Bali 1846/1849	Schooneveld 1673
Chattam 1667	Seneffe 1674
Doggersbank 1781	Simonesoki 1864
Java Zee 1942	Spanje 1702-1713
Kwassi Krom 1870	West Indië 1763-1773
Kijkduin 1673	

West Indië had als K-nummer K 3322

Waarschijnlijk in 1949 zijn 5 M8 pantserwagens naar Nederland meegenomen en aan de KL overgedragen. De namen zijn toen verwijderd, de K-nummers niet. De kentekens waren:

K 3303: KN 49-95	K 3313: KN 49-98
K 3304: KN 49-96	K 3322: KN 49-99
K 3311: KN 49-97	

De K 3313 heeft de naam 'Buffel' op de boegplaat gehad.

Bij welk KL onderdeel deze wagens waren ingedeeld en van wanner tot wanner is (nog) niet bekend. Gezien de aard van het voertuig is plaatsing bij de Cavalerie het meest waarschijnlijk.

AANVULLINGEN OP DIT ARTIKEL ZIJN VAN HARTE WELKOM BIJ:

Frits Weisfelt.

'VECHTWAGENS NAAR VOREN!' Het verhaal van de Marmon Herrington tanks in koloniale dienst (deel 1)

door Hans Heesakkers

Als amateur 'militair historicus' ben ik al jaren geïnteresseerd in juist die onderwerpen waarover weinig tot niets bekend is. Met veel plezier en soms ERGERNIS verdiep ik mij in zulke onderwerpen en probeer om een en ander te achterhalen en de uitkomst te delen met diegene die het interesseert. Dit verhaal is er zo een.

Meer dan twintig jaar geleden werd mijn interesse gewekt met de aankoop van het boekje 'TANKS' van Fred Vos. Hierin stonden op blz. 58 drie foto's en welgeteld elf regels tekst betreffende '..... onbekende Amerikaanse tanks geleverd aan Suriname bemand met mariniers gedurende de Tweede Wereldoorlog'.

Het verlangen naar meer informatie was gewekt en is zelfs nu, na meer dan twintig jaar, nog niet geheel bevredigd. Een brief naar, wie anders, het Korps Mariniers leverde niets op en met een gevoel van verslagenheid en onmacht werd de strijd opgegeven. Maar niet voor lang. Brieven werden verzonden naar diverse musea en defensiearchieven, maar leverden wederom niets op. Toen, tijdens de periode dat men het jongen zijn achter zich laat en een man wordt, een stap die sommigen nog steeds niet hebben durven nemen, werd snel duidelijk dat deze koers nergens toe leidde en werd gekozen voor een geheel nieuwe aanpak.

Begin bij de basis! Als de officiële instanties niets weten, dan zal men zelf moeten beginnen met het veldwerk. Een lange en moeilijke weg, maar gelukkig succesvol. Met veel vallen en opstaan lukte het om de, inmiddels failliete, fabrikant en tientallen oudgedienden die deze voertuigen kennen, te lokaliseren en hun steun te verkrijgen. Het gevolg: een map vol informatie en een album vol met foto's. Voldoende voor een eerste klungelige poging om een artikel te schrijven. Al snel na publicatie werd echter duidelijk dat er nog meer was, zoals de inzet van enkele van deze voertuigen op Java in 1942, of hun inzet op Aruba en Curaçao tijdens de oorlog en niet te vergeten het relaas van een aantal van deze tanks die na de oorlog opnieuw gebruikt zijn in Suriname.

Deze keer leek het mij verstandiger te wachten tot er geen verrassingen meer zouden opduiken en er een totaal verhaal zou kunnen worden afgeleverd. Hierbij een samenvatting van de meest belangrijke gegevens die naar ik hoop in een prettig leesbaar geheel zijn samengebracht. Maar wat is een verhaal zonder het juiste begin? Laten we daarom terug reizen in de tijd naar de Gordel van Smaragd.

'Tempo Doeloe'

We schrijven de roerige jaren dertig, de 'goede oude tijd'. Zoals ook in Nederland waaien de winden van het pacifisme en de bezuinigingspolitiek over Oost-Indië en breken ze het K.N.I.L. af tot het niet meer is dan een versterkte politiemacht.

In ons Indië is alles rustig. De laatste opstandige gebieden zijn kort daarvoor gepacificeerd en een sterk leger wordt niet meer nodig geacht. In het hoge noorden verschijnen echter donkere wolken aan de hemel als Japan in 1931 Mantsjoerije binnenvalt en daar een marionetten regering installeert. China staat machteloos en kijkt met lede ogen toe, de internationale gemeenschap slaapt verder!

Ook voor Indië waren deze gebeurtenissen ver van het bed en het alledaagse leven had zijn beloop. Niemand had het geringste vermoeden dat deze donkere wolken langzaam maar zeker naar het zuiden zouden komen. In de daarop volgende jaren zet Japan de volgende stap en neemt wederom een deel van China in bezit. De Internationale politiek protesteert en veroordeelt deze actie, maar dit deert Japan niet. Integendeel, Japan reageert door zich uit de Volkerenbond terug te trekken en het Japanse Groot Azië Genootschap te stichten. Dit was het Japanse equivalent van de Amerikaanse Monroe-leer, die de gedachte behelsde: Amerika voor de Amerikanen. Hier dus: Azië voor de Aziaten (lees: Japanners).

1936: Japan beleeft een militaire opstand (reeds de tweede) en sluit het Anti-Komintern pact met Nazi-Duitsland. Langzaam ontwaakt nu ook Nederlands-Indië en verhoogt dat jaar zijn defensiebudget. Deze financiële injectie wordt gebruikt voor de aanschaf van een grote vloot bommenwerpers. De militaire gedachtegang is simpel maar logisch voor die tijd: een lange arm met krachtige vuist zal elke tegenstander ver van ons gebied houden. Jachtvliegtuigen zijn daarbij niet nodig omdat zij de bommenwerpers door hun beperkte vliegbereik toch niet kunnen begeleiden. De grondtroepen moeten nog maar even roeien met de riemen die zij hebben.

Het jaar 1937 is echter het jaar van de omwenteling. China wordt voor de derde keer door Japan verkracht en de Chinees-Japanse oorlog is daarmee een feit. Als klap op de vuurpijl verklaart de Japanse premier in Azië een nieuwe orde te zullen scheppen (in 1938 gaat men zelfs nog een stap verder en verklaart Japan zich de leider van Azië).

De onrust bij de militaire leiding van Indië neemt nu toe en in december 1937 zet men de eerste stap op weg naar een modern leger met de oprichting van de 'Proefafdeling Vechtwagens' (Vechtwagen is de K.N.I.L.

term voor tank). Het zou echter tot 1939 duren voordat men de proef voor geslaagd verklaarde.

Het merendeel van de in Engeland bestelde Vickers M36 tanks (een lichte tweemans tank met een mitrailleur) zal nooit worden afgeleverd. Europa is in oorlog en Engeland neemt de nog niet naar Indië verscheept tanks in beslag voor gebruik door haar eigen troepen. Nederland is bezet, de tot dan toe op het Westen georiënteerde Japanse regering valt en het Japanse leger heeft alle macht in handen. Het eerst volgende slachtoffer van de Japanse expansiedrift is Frans Indochina; u raadt het al, we tellen het jaar 1940. De dreiging komt verder zuidwaarts.

Motorisatie

De militaire leiding en het gouvernement van Oost-Indië besluiten tot maatregelen. Een daarvan is de grondige reorganisatie en uitbreiding van het Koninklijk Nederlands Indisch Leger (K.N.I.L.). Allereerst presenteert men het zogenoemde 'Brigade plan'. Een vijftal brigades, later gevolgd door een zesde, bestaande uit gemotoriseerde infanterie-, cavalerie-, artillerie- en logistieke eenheden ter sterkte van circa 5000 man elk, zullen worden opgericht en beschikbaar komen voor de verdediging van het hoofdeiland Java (andere maatregelen zijn bijvoorbeeld het 'Slagkruiser plan', dat de maritieme verdediging van Indië moet versterken met drie zware slagkruisers).

Omvangrijke fondsen worden beschikbaar gesteld voor de aankoop van het benodigde materieel. Echter, de traditionele leveranciers in Europa zijn niet in staat te leveren. Hun productiecapaciteit is reeds geheel in beslag genomen door de opdrachten van de eigen regering of de leverancier bevindt zich in het vijandelijke kamp. De U.S.A., op dat moment nog neutraal, wordt in eerste instantie gezien als leverancier van inferieure wapens. Amerikaanse wapens zouden niet alleen een te korte levensduur hebben, maar ook zouden de Amerikaanse ontwerpers en wapenfabrieken nog in de kinderschoenen staan.

Nood breekt echter wet en de Netherlands Purchase Commission (N.P.C.) vestigt zich in New York en gaat op zoek naar moderne wapens. De bekende leveranciers draaien echter op volle toeren om te kunnen voldoen aan de vraag van eigen troepen en die van de Engelsen, de behoefte van Nederlands Indië werd niet urgent bevonden en hiermee kwam men niet, of pas als laatste, in aanmerking voor de levering van wapens en materieel.

Nu had men eind 1938 contact gehad met de Marmon Herrington Company, die met een van hun rupstractoren had deelgenomen aan de beproeving van een nieuwe artillerietrekker voor het K.N.I.L. Deze fabrikant bouwde al jaren zware terreinvoertuigen voor de bos-, mijn- en wegenbouw, maar bouwde ook civiele vrachtwagens om tot vierwiel aangedreven vrachtwagens voor o.a. het leger van Perzië. Bovendien had men enkele pantserwagens en lichte tanks ontworpen

voor de Amerikaanse mariniers, Mexico en, wederom, Perzië.

Op verzoek van de N.P.C. bracht de Marmon Herrington Company op een van hun tankmodellen, de CTL, een kleine, 240° draaibare mitrailleurkoepel aan. Daarnaast gebruikte men een op basis van een rupstractor gebouwd tankmodel, de CTM, als uitgangspunt voor een driemans tank met een automatisch 37 mm kanon en een viemans tank met twee automatische 37 mm kanonnen (1).

Vanaf de tekentafel bestelde de N.P.C. zo'n 234 stuks lichte tweemans tanks van het type **CTLS-4TA** in een Y en C versie, 194 stuks lichte driemans tanks, type **CTMS-1TBI** en 200 stuks middelzware viemans tanks van het type **MTLS-1GI4**. Dit aantal werd later gereduceerd tot 125 stuks. Totale waarde circa 275 miljoen US dollars. De gehele order zou in 1941 worden uitgeleverd.

Hier bleek de Marmon Herrington Company zichzelf te overschatten. Onvoldoende capaciteit en kennis van massaproductie was er de oorzaak van dat men pas begin 1942 de eerste en in 1943 de laatste tank afleverde.

Een CTLS-4TA-C tank in de straten van Paramaribo, 1942/43. Met dit type viel het peloton Christan de Japanners aan. Na de val van Oost-Indië werd dit type geleverd aan de Antillen en aan Suriname. De TA-C had zijn koepel rechts op de romp geplaatst, de TA-Y had een links geplaatste koepel.

Daadwerkelijke actie

Midden februari 1942 arriveerden er ongeveer 20 lichte CTLS-4TA tanks in de haven van Tjilatjap aan de zuidkust van Java. Van daar werden zij overgebracht naar Bandoeng. Daar de Japanners al op 11 januari waren geland op de Buitengewesten (de gebieden buiten Java) was er spoed geboden met de ingebruikname van deze voertuigen. Er was echter te weinig mankracht om alle voertuigen in te rijden. De jongens van de technische dienst waren echter zeer inventief en construeerden van staalplaat een paar grote bakken,

een soort gigantische schoendozen. De bodem hiervan werd met een onbekende substantie (olie of zeep?) spekglad gemaakt, de tank werd er in gezet, de motor werd aangezet en met het handgas op een bepaald toerental gebracht. Door deze oplossing kon een monteur gelijktijdig meerdere tanks in de gaten houden terwijl ze in hun 'doos' stonden te 'sudder'. Hiermee hoopte men het inrijden te bespoedigen en te vergemakkelijken.

De volgende stap was de kennismaking tussen de manschappen en de voertuigen. Tijdens de eerste ritten over verharde wegen braken uiterst kleine metaalsplinters van de rupsbanden af en deze werden door de wind in het chauffeurscompartiment geblazen. Menig bestuurder moest dan ook naar het ziekenhuis voor behandeling van de ogen, voordat hij de dienst weer kon hervatten. Nadat de rupsbanden waren ingereden, is dit probleem niet meer voorgekomen.

Het volgende probleem was het gebrek aan munitie voor de Browning mitrailleurs. Het schip dat de betreffende munitie vervoerde was ingedeeld bij een ander konvooi en werd onderweg naar Java door een Japanse onderzeeër tot zinken gebracht. Luitenant G.H. Christan, commandant van het nieuwe, met deze tanks uitgeruste peloton, zag zichzelf voor een enorm probleem geplaatst. In het verleden had het leger haar nieuwe mitrailleurs gekocht bij Vickers in Engeland, maar deze hadden een ander kaliber, zodat de aanwezige munitie niet geschikt was voor de Brownings. Een bevriende collega van de Militaire Luchtvaart Afdeling gaf hem echter een tip. Alle in gebruik zijnde bommenwerpers en jachtvliegtuigen waren van Amerikaanse makelij en waren bewapend met Browning mitrailleurs. Christan verzocht om hulp en kreeg een flinke partij munitie cadeau van de Luchtvaart Afdeling.

Een CTMS-1TB1 tijdens een parade in Paramaribo, waarschijnlijk op 31 augustus 1943. Dit type heeft Java nooit bereikt.

Men was er echter nog niet. Diverse chauffeurs klaagden over het afslaan van de motor als men naar een andere versnelling schakelde. Men zocht, maar kon in eerste instantie niets vinden. Motorisch was alles in orde. Totdat bij toeval het euvel werd gevonden: de oorzaak was de knullige plaatsing van de contactknop op het brandscherm direct achter de chauffeur. Deze plaatsing, samen met een te lange pook, zorgde ervoor dat bij het schakelen de elleboog van sommige chauffeurs net tegen deze knop stootte en de motor dus werd uitgezet. Een kleine beschermkap over de schakelaar hielp dit probleem de wereld uit.

Het laatste probleem, dat overigens nooit is opgelost, betrof het instructiemateriaal. De bijgeleverde instructieboeken waren in het Amerikaans en dus voor de mannen onbegrijpelijk. Nu had de inventieve Christan het adres gelokaliseerd van een DAME, die op de Technische Hogeschool in Delft voor ingenieur werktuigbouw had gestudeerd en bereid was het boekwerk te vertalen in leesbaar Nederlands. Door de val van Java is het helaas nooit zover gekomen.

Op 27 februari 1942 werd luit. Christan bij kapitein Wulfhorst geroepen (de commandant van de M.E. = Mobiele Eenheid, de tankeenheid die eind 1941 was voortgekomen uit de Proefafdeling Vechtwagens) en kreeg de opdracht onmiddellijk een peloton gereed te maken voor inzet tegen de oprukkende Japanners.

Door onvoldoende mankracht kon men slechts zeven tanks bemannen. Gedurende de nacht werden de munitiebanden voorzien van patronen en de tanks gereed gemaakt. Men moest rekenen op een verplaatsing richting noordkust, door bergachtig terrein met een bergpas op circa 1200 meter hoogte. Met nog lang niet voldoende ingereden motoren vreesde men het ergste, maar ook hier brachten de technenuten uitkomst in de

vorm van toevoeging van colloïdaal grafiet aan de motorolie om vastlopen en oververhitting te voorkomen. De rit werd met succes volbracht.

Om 03.00 uur was men klaar en na enkele uren slaap vertrok men richting Kalidjati, met als doel de herovering van het bezette vliegveld. De route liep via Lembang-Tjiater-Tambakan tot Soebang, waar het zou komen tot een gewapend treffen. Ondersteund door een batterij bergartillerie (vier Bofors 75 mm houwitser) werd op 2 maart 1942 om circa 08.00 uur de aanval ingezet door drie pelotons tanks. Voorop het peloton

Christan. De Japanners waren op dat moment bezig met eten en hun was en werden totaal verrast. Christan stootte door tot in de noordrand van Soebang, maar moest door het achterblijven van de ondersteunende infanterie terugtrekken. De circa 100 man sterke Japanse eenheid herstelde zich snel, bracht haar enige pantserafweerkanon en een lichte houwitser in stelling en legde landmijnen.

In het hoofdkantoor van de P & T Landen hadden de Japanse bevelhebber, kolonel Toshinari Shoji (bevelhebber van de gevechtsgroep Shoji die belast was met de verovering van het gebied Bandoeng, in betekenis gelijkwaardig aan de Vesting Holland) en zijn staf hun hoofdkwartier gevestigd. Helaas was dit feit onbekend bij Christan. Pas na de oorlog hoorde hij hoe dichtbij hij was geweest en de Japanners een gevoelige klap had kunnen verkopen.

Twee vervolgaanvallen werden door de Japanners afgeslagen en om 12.20 uur trok de M.E. zich terug op Tambakan, ten zuiden van Soebang.

Een MTLB-1G14 viemans tank op de savanne nabij Zanderij, jaren vijftig. Ook dit type heeft Java niet bereikt.

Op 9 maart viel Java en capituleerde het K.N.I.L. Slechts op Sumatra werd nog enige tijd doorgevochten tot men ook daar zijn toevlucht moest zoeken tot de guerrilla. Vele schepen vol met materieel werden door de Japanse onderzeeërs tot zinken gebracht. Andere, die geluk hadden, arriveerden in de haven van Tjilatjap, losten hun lading en riskeerden wederom hun leven op de terugweg. Veel van het gearriveerde materieel kon niet meer in gebruik worden genomen en werd door de snel oprukkende Japanners buitgemaakt. Zo'n dertig schepen vol met materieel, waar onder tanks, weken na de val van Java uit naar Australië. Hier werd het materieel direct in gebruik genomen door de eigen troepen. Australische bronnen vermelden dat zo'n 149 CTLS-4TA tanks, bestemd voor Java, werden overgenomen. Drie van deze tanks zijn gebruikt bij de gezamenlijke verdediging van Merauke (door het

K.N.I.L. en het Australische leger, verenigd in de 'Merauke-Force'), het laatste stukje onbezet Nederlands Oost-Indië, Nieuw Guinea, alwaar zij werden gebruikt door de 'Torres Strait Force (2)' gedurende 1942 en 1943.

Het nog niet uit de U.S.A. verzonden materieel werd door de Amerikaanse autoriteiten in beslag genomen.

Schema Mobile Eenheid op 2 maart 1942

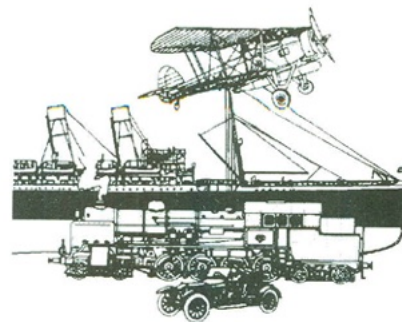
- Staf, uitgerust met een White M3A1 Scout Car;
- Verbindingspeloton, uitgerust met een radio en zes motorordonnansen;
- Compagnie Vechtwagens:
 - . commandogroep o.l.v. kapitein Bakhuys, uitgerust met drie Vickers tanks;
 - . 1e peloton o.l.v. luitenant Christan, uitgerust met zeven Marmon Herrington tanks;
 - . 2e peloton o.l.v. luitenant Cox, uitgerust met zeven Vickers tanks;
 - . 3e peloton o.l.v. SMI Verboekend, uitgerust met zeven Vickers tanks;
- Compagnie gemotoriseerde infanterie, o.l.v. kapitein Brendgen en bestaande uit drie pelotons van elk 50 man;
- Verkenningpeloton, uitgerust met drie Marmon Herrington Mk.III MFF pantserwagens (Zuid Afrikaanse voertuigen, verkregen uit Noord Afrika);
- Peloton gemotoriseerd pantserafweergeschut, uitgerust met M3 37 mm antitankkanonnen;
- Batterij bergartillerie, uitgerust met vier Bofors 7,5 L20 75 mm berggeschut. Speciaal voor de aanval toegevoegd aan de M.E.;
- Gevechtstrein met een hulpverbandplaats, uitgerust met vijf jeeps, 24 vrachtauto's en zes motorzijspannen met daarop een draagbaar;
- Bagagetrein, uitgerust met 15 jeeps en 25 vrachtauto's.

Noten:

- 1 Enkele officieren vertelden mij dat de viemans tank oorspronkelijk zou worden bewapend met een 75 mm kanon. Het lijkt mij evenwel logischer dat hier een 57 mm kanon wordt bedoeld, zoals de Amerikaanse licentie versie van het Engelse zesponder antitankkanon. Dit 75 mm kanon werd echter niet vrijgegeven, waarna een dubbel 37 mm kanon werd ingebouwd. Helaas heb ik dit gerucht niet bevestigd kunnen krijgen.
- 2 Vernoemd naar de Torres straat, de zee-engte tussen Australië en Nieuw Guinea. *(wordt vervolgd)*

PIJP-LINES

MODELBOUW & HOBBY

TECHNO HOBBY

Set Aktie`s

OP = OP

Tamiya & Verlinden

Schwimmwagen & 1467 Schwimmwagen Crew

Normaal fl 39,95 + fl 67,95 = fl 107,90

Nu **fl 85,-**

Tamiya & Verlinden

M8 Greyhound & 1464 M8 Stowage WWII

Normaal fl 79,- + fl 31,50 = fl 110,50

Nu **fl 87,50**

Dragon & Coree

M4A4 w/60 lb. & Sherman Crab MKI Conversion Set

Normaal fl 62,50 + fl 149,95 = fl 212,45

Nu **fl 179,-**

Italeri & Coree

Willy Jeep & Memphis Bele set

Normaal fl 113,95 + fl 189,95 = fl 203,90

Nu **fl 175,-**

Tamiya & Scale-Line

Steyr & Steyrwheels with Snow Chains

Normaal fl 75,- + fl 27,95 = fl 102,95

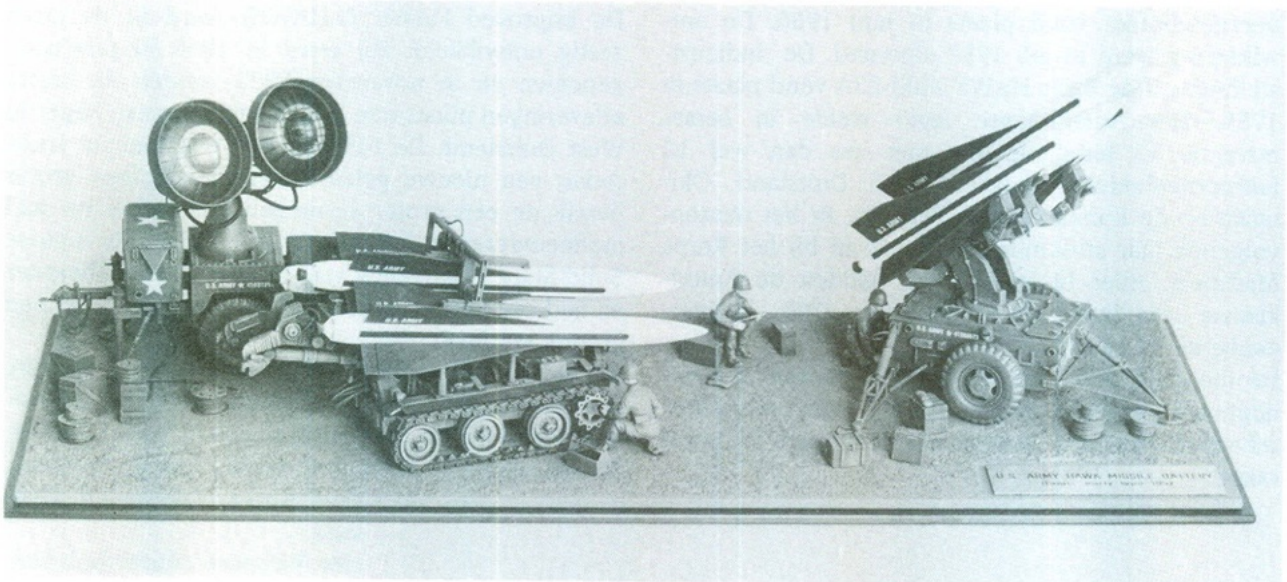
Nu **fl 79,95**

TWENOT leden 10% KORTING Dit geldt niet voor aanbiedingen & lektuur

Pijpenstraat 34 7511 GM Enschede Tel: 053-4305727

Het US Army MIM-23 Raytheon HAWK Mobile Anti-Aircraft Guided Missile System. Basic, Early Type, 1957 (deel 1)

WIM VINK

GESCHIEDENIS

Het U.S. Army HAWK (**H**oming **A**ll-the-**W**ay **K**iller) Low Altitude Surface-to-Air Missile System werd op 27 oktober 1959 door Raytheon Manufacturing Co, de hoofdaannemer, en Northrop Aircraft Inc., de belangrijkste onderaannemer voor de airframe componenten en de ondersteunende uitrusting aan het publiek gepresenteerd. Dit systeem was het technologische antwoord van Uncle Sam op het probleem van luchtaanvallen op lage hoogte, die letterlijk onder de bescherming van het Nike-Ajax luchtverdedigingssysteem zouden kunnen doorduiken.

Het probleem waarvoor dit wapensysteem werd ontworpen, manifesteerde zich in het laatste stadium van de Tweede Wereldoorlog, toen Japanse vliegtuigen bij Okinawa herhaaldelijk verrassingsaanvallen op lage hoogte uitvoerden op de invasievloot in Buckner Bay. Ze bleven zo lang mogelijk in dekking achter heuvels en bergruggen en werden daardoor niet opgemerkt door de radar. De HAWK is speciaal ontworpen om dergelijke laagvliegende indringers op te sporen en te vernietigen. Het radarsysteem negeert stilstaande voorwerpen zoals bommen, huizen en heuvels en richt zich uitsluitend op bewegende voorwerpen.

Een ander kenmerk van het HAWK systeem is de grote mobiliteit van de gronduitrusting, waardoor HAWK batterijen gemakkelijk d.m.v. lucht- of grondtransport naar frontlijnposities kunnen worden gebracht. Het leent zich echter ook uitstekend voor opstelling in vaste posities en als zodanig wordt het

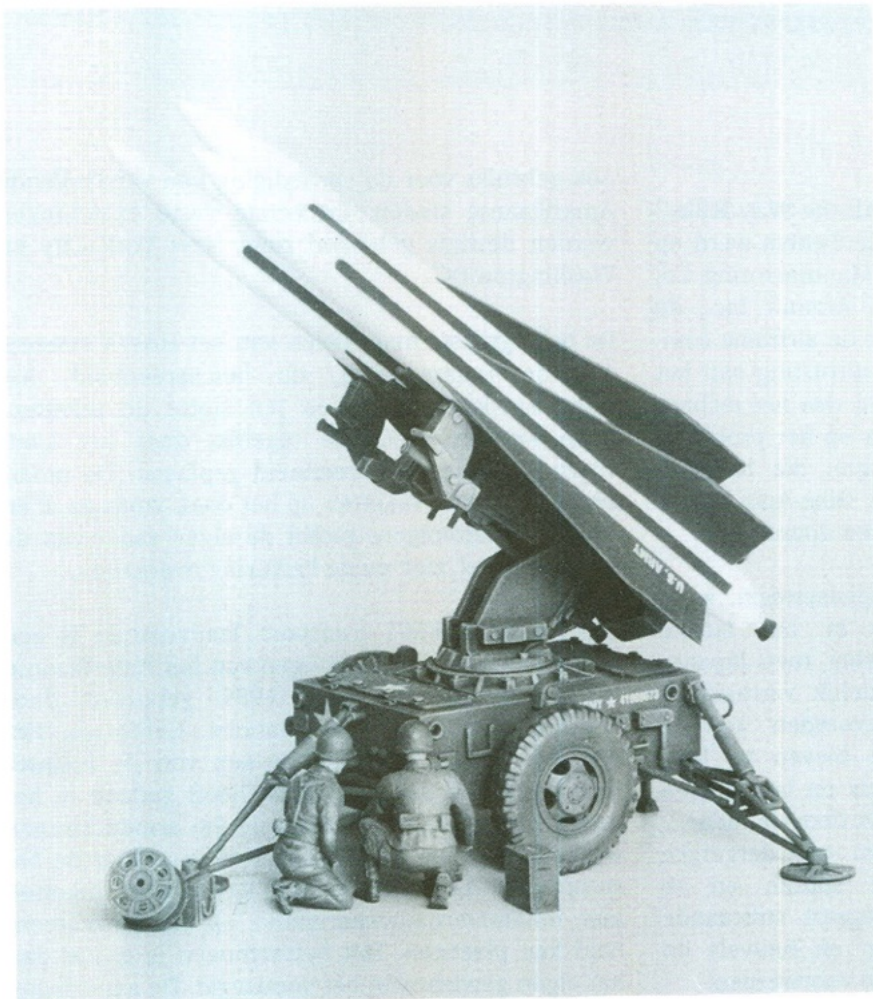
ook gebruikt voor de verdediging van verschillende Amerikaanse steden. De eerste vaste opstellingen werden destijds gebouwd rond New York City en Washington DC.

De belangrijkste onderdelen van het HAWK systeem zijn de radareenheid, de lanceereenheid, het transport-/laadvoertuig en ten slotte de raketten. Deze worden, met drie tegelijk, door het laadvoertuig op de lanceereenheid geplaatst. De radareenheid richt de raketten op het doel, vuurt ze af en geleidt ze vervolgens totdat de eigen radar van de raket het doel 'ziet' en de besturing overneemt.

Het HAWK XM-501 transport-/laadvoertuig is een van de vernuftigste voertuigen van het Amerikaanse leger. Het wordt vanaf 1959 gebouwd door Northrop Corporation in Anaheim, Californie. Het ontwerp is van FMC. Het is een van de kleinste rupsvoertuigen dat ooit dienst heeft gedaan in het Amerikaanse leger. De hydraulische armen kunnen werkelijk alle bewegingen maken, waardoor de bestuurder de drie meer dan 500 kg wegende raketten met millimeternauwkeurigheid op de lanceereenheid kan plaatsten. Het hefvermogen is groter dan het eigen gewicht van het voertuigje. De aandrijving komt van een Willys model MP, 4 cilinder watergekoelde benzinemotor die is afgeleid van de motor van de M38 Jeep. Een Chrysler Powerflite automatische transmissie brengt de aandrijfkraft via een gecontroleerd differentieel naar de eindaandrijving. De besturing en het afremmen gebeurt d.m.v. stuurhendels.

De ontwikkeling van het HAWK systeem begon in 1952. In juli 1954 verleende het Amerikaanse leger aan Raytheon een ontwikkelingsopdracht voor de raket en aan Northrop voor de lanceereenheid en de grondtrusting. De eerste proeflancering, waarbij de met succes een QF-80 doelvliegtuig werd neergeschoten, vond plaats in juni 1956. De ontwikkeling werd in juli 1957 afgerond. De indienststelling van de Basic HAWK MIM-23A vond plaats in 1959. Het Amerikaanse leger stelde in eerste instantie 13 bataljons, elk met zes dan wel 12 lanceereenheden, paraat in West Duitsland, Okinawa en de Kanaalzone in Panama. In het daaropvolgende jaar stroomde de HAWK in bij het Korps Mariniers. Alles bij elkaar hadden de Amerikaanse strijdkrachten meer dan 700 lanceereenheden in gebruik.

De mogelijkheden van de HAWK werden in 1960 nogmaals gedemonstreerd met het succesvol onderscheppen van een Honest John en een Corporal raket.

In 1960 werd in NAVO verband een Memorandum of Understanding getekend tussen Nederland, Frankrijk, Italië, België, West Duitsland en de Verenigde Staten inzake de Europese coproductie van het systeem. Daarnaast werden speciale toezeggingen gedaan om de Europese systemen ook te

leveren aan Spanje, Griekenland en Denemarken. Amerikaanse systemen werden eveneens verkocht aan Japan, Israël en Zweden. De leveringen aan Japan leidden al spoedig tot een bilaterale coproductie-overeenkomst. Dezelfde afspraken werden gemaakt met Taiwan en Zuid Korea.

De Improved HAWK (I-HAWK) werd in de jaren zestig ontwikkeld. Hij werd in 1968 in productie genomen en in november 1972 vonden de eerste afleveringen plaats aan het 7e Amerikaanse Leger in West Duitsland. De I-HAWK had een nieuwe zoekradar, een nieuwe geleidingsgroep met een groter bereik en een groter vermogen om kleine en snel manoeuvrerende doelen vast te houden. De nieuwe Solid-State elektronica was lichter, betrouwbaarder en had een kortere reactietijd. Ook had de raket een grotere warhead.

Japan bouwde tussen 1968 en 1978 de meeste systemen onder licentie. Andere overzeese gebruikers werden Iran, Jordanië, Koeweit, Saudi Arabië, Denemarken, Griekenland, Israël, Spanje, Zweden,

Zuid Korea, Taiwan en Thailand.

Het Europese consortium realiseerde verdere verbeteringen aan de bij NAVO landen in gebruik zijnde systemen en deze zijn o.a. verkocht aan o.a. Egypte, Singapore, Bahrein, Noorwegen, Oman, Katar en de Verenigde Arabische Emiraten.

Om de mobiliteit van de HAWK batterijen te vergroten, heeft het Amerikaanse leger destijds verschillende Self Propelled HAWK afdelingen in dienst gesteld. Ze bestonden uit drie M727 voertuigen, gebaseerd op de M548 Cargo Carrier (een M113 variant), elk met drie vuurklare raketten. De voertuigen dienden tevens als trekker voor de verschillende componenten van de overige grondtrusting. Ze worden inmiddels niet meer operationeel gebruikt. Israël heeft er, zover bekend, nog een aantal in actieve dienst.

In september 1977 begon het Amerikaanse leger met een tweede moderniseringsprogramma, HAWK-PIP genaamd (PIP staat voor Product Improvement Program). Met name de doelopsporings- en de volgradar werden verbeterd, alsmede de communicatiemogelijkheden tussen de radar en de raket.

Deze tweede fase verbeteringen werden in 1983 goedgekeurd voor productie.

Het derde fase verbeteringsprogramma, waarmee in 1983 een begin werd gemaakt, werd in 1989 in productie genomen. Ook in dit programma werden belangrijke verbeteringen aan de hoofdcomponenten van het systeem gerealiseerd.

Tot de onderdelen van het HAWK systeem die door Northrop worden gemaakt behoren o.a. het transport-/laadvoertuig, de takeluitrusting, oprijgoten, wintersets, vleugelsets, de aandrijving en het mechanisme om de rupsbanden te spannen.

In 1996 had Northrop meer dan 775 transport-/laadvoertuigen gebouwd, 2600 lanceereenheden, 38000 vleugelsets, 38000 aandrijfeenheden en 500 rupsbandspanners en de productie duurt nog steeds voort.

De prijs per raket bedraagt (prijsniveau 1998) \$ 250.000; een lanceereenheid kost \$ 15.000.000 en een batterij \$ 30.000.000. Er zijn, alles bij elkaar, ongeveer 40.000 raketten aan alle gebruikers geleverd.

Het laatste nieuws is dat Raytheon in het laatste kwartaal 1999 in Egypte een fase 3 verbeteringsprogramma uitvoert.

HAWK WAPENFEITEN

Israël was het eerste land was dat de HAWK in gevechtomstandigheden gebruikte. Dit gebeurde tijdens de juni oorlog in 1967, toen helaas een eigen Dassault Mirage IVA jachtvliegtuig waarvan de piloot buiten bewustzijn was geraakt, moest worden neergeschoten omdat het op het nucleaire complex van Dimona dreigde neer te storten.

De eerste lancering tegen een vijandelijk vliegtuig vond plaats op 24 mei 1969. Hierbij werd een Egyptische MiG-21 neergeschoten, toen die op een hoogte van 6700 meter bij Kantara over het Suez Kanaal vloog. Tegen het einde van de War of Attrition, augustus 1970, had de Basic HAWK twaalf Egyptische vliegtuigen neergeschoten (een Ilyushin Il-28 Beagel, vier Sukhoi Su-7 Fitters, vier MiG-17 Frescoes en drie MiG-21 Fishbeds).

Tijdens de Yom Kippur oorlog in 1973 werden 75 HAWK's afgeschoten tegen Syrische, Irakese, Libische en Egyptische vliegtuigen. Ze vernietigden vier MiG-17's, een MiG-21, drie Sukhoi Su-7's, een Hawker Hunter, een Dassault Mirage V en twee Mil Mi-8 helikopters.

Enige tijd daarna nam Israël de I-HAWK in gebruik en hiermee werd in juni 1982, tijdens de 'Vrede voor Galilea' oorlog, een Syrische MiG-21 neergehaald.

In maart 1989 hadden de Israëlische luchtdoelraket-eenheden met de Basic HAWK, de I-HAWK en Chapparral luchtafweerraketten 42 Arabische vliegtuigen neergeschoten.

Intussen had ook Iran bij verschillende gelegenheden I-HAWK's gebruikt tegen Irakese vliegtuigen. In 1974 steunde Iran de Koerden in een opstand tegen Irak en schoot hierbij met haar HAWK raketten de meeste van de 18 door de Koerden geclaimde Irakese vliegtuigen neer. Vervolgens werden op 14 en 15 december 1974 twee Irakese jachtvliegtuigen neergeschoten toen die verkenningstochten boven Iran uitvoerden. In de oorlog die de beide landen in de jaren tachtig uitvochten, zou Iran met dit wapen nog eens zo'n veertig vliegtuigen hebben neergeschoten.

Ook Frankrijk werd een actief gebruiker van de I-HAWK toen het een batterij overbracht naar Tsjaad, teneinde de hoofdstad N'Djamena te verdedigen. Op 7 september 1987 werd een Libische Tupolef Tu-22 Blinder bommenwerper neergeschoten toen die het vliegveld wilde bombarderen.

Koeweit ten slotte gebruikte haar I-HAWK's zeer intensief toen het in augustus 1990 door Irak werd overweldigd en wist daarmee 15 Irakese straaljagers en helikopters neer te schieten.

De volgende landen gebruiken de HAWK:

	Aantal lanceereenheden	PIP/Fase
België	39	2
Denemarken	48	2
Duitsland (West)	216	2
Egypte	78	2, 3
Frankrijk	69	2
Griekenland	42	2
Iran	222	1, 2
Israël	180	1, 2
Italië	60	1
Japan	192	1, 2
Jordanië	56	2
Korea (Zuid)	168	1, 2
Koeweit	48	2
Nederland	54	2
Noorwegen	54	2
Portugal	6	2
Saudi Arabië	126	2
Singapore	18	1
Spanje	24	2
Taiwan	78	1
Ver. Arab. Emiraten	30	2, 3
Verenigde Staten	700+	3
Zweden	12	1

DE RENWAL BOUWDOOS

De bouwdoos van de HAWK batterij (officiële Renwal naam: Mobile Radar-Guided Missile Army HAWK) dateert, evenals alle militaire bouwdozen

van Renwal, uit 1958. De schaal is 1:32, het aantal onderdelen 120. Het nummer van de doos is M558, hij kostte in 1958 \$ 1,49

De Renwal modellen zijn betrekkelijk grof, wat normaal is voor die tijd, en veel onderdelen zijn onvoldoende gedetailleerd of gewoon onjuist. De doos bevat een lanceereenheid met drie HAWK raketten en een HAWK radar. Het is geen Standard Basic HAWK, maar een Early Type 1957 Basic HAWK. Dat was wat mij betreft geen probleem, want dat was precies het model dat ik wilde bouwen.

Behalve de lanceereenheid en de radar wilde ik ook het XM-501 transport-/laadrupeesvoertuig bouwen (ook een Early Type 1957). Dit moest helemaal een scratch-project worden.

Ik kocht ongeveer vijf jaar geleden twee originele Renwal Blueprint bouwdozen; een voor de verzameling en een om te bouwen. Omdat ik ook het transport-/laadvoertuig met een volle lading van drie raketten wilde bouwen, was een Renwal Blueprint niet voldoende. Deze had immers maar drie raketten en ik had er zes nodig. Wat nu? Nog een originele doos kopen? Dat zou wel knap duur worden. Gelukkig bracht Revell uitkomst. Begin tachtiger jaren brachten ze in hun 'History Maker Series' ook de HAWK batterij uit en net voordat ik aan de bouw begon, kon ik voor een weggeefprijs vier dozen kopen. Toen had ik dus ruim voldoende raketten en onderdelen. Tijdens het bouwen bleek echter dat ik van de raketten maar twee (!!) onderdelen kon gebruiken, en dan alleen nog maar nadat ik ze had aangepast. Wie alles van te voren weet Gelukkig zijn de extra onderdelen nooit weg, ze komen altijd wel weer eens van pas.

Een paar details:

- de Renwal bouwdoos bevat meer dan 120 onderdelen, waarvan ik er 73 kon gebruiken nadat ik ze had aangepast;
- alles bij elkaar gebruikte in 62 onderdelen uit de 'scrap-box';

- ik gebruikte 168 connectors uit de M48 rupsbandset van AFV-Club. Ik moest ze wel dunner maken;
- ik moest 2012 (!!) onderdelen zelf maken. Het kostte 404 uur om dit project af te ronden, inclusief het bouwen van het diorama.

Gelukkig heb ik de afgelopen jaren veel documentatie verzameld, waaronder US Army Technical Manuals en US Army Field Manuals. Zonder deze documentatie was het onmogelijk geweest de modellen te bouwen.

Soms was het bouwen een nachtmerrie, maar toen het eenmaal klaar was, gaf het ook een enorme voldoening. In feite had ik dit gevoel na elk Renwal project. En, laten we eerlijk zijn, het zijn wederom heel originele modellen geworden.

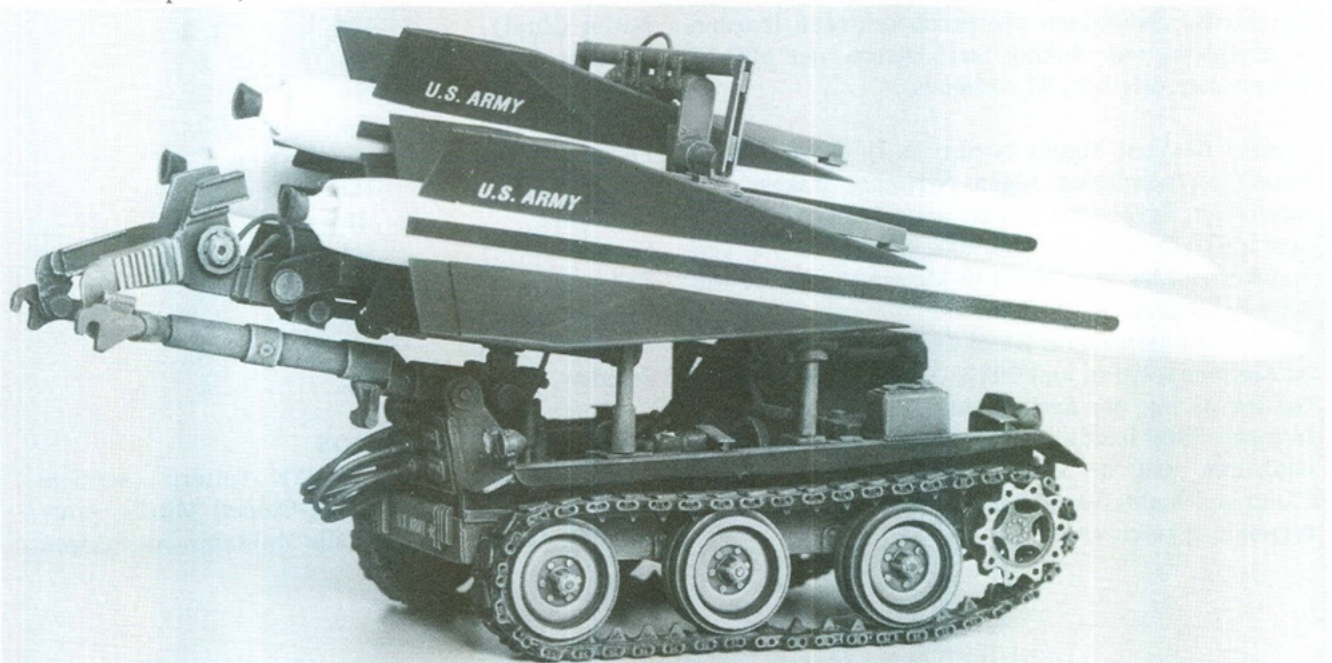
DOCUMENTATIE

Het was deze keer, vooral doordat ik een 'Early Type' wilde bouwen, moeilijk om aan de noodzakelijke documentatie, foto's, tekeningen en technische handboeken te komen, met name vergeleken met de vorige Renwal projecten.

Tot mijn teleurstelling merkte ik dat Amerikaanse musea en fabrikanten, op enkele uitzonderingen na, geen medewerking wilden verlenen. Ondanks mijn pogingen hen ervan te overtuigen dat het mij ernst was (ik stuurde ze kopieën van publicaties over mijn eerdere modellen) en mijn toezegging hun medewerking in de komende publicaties te noemen, wilden ze niet meewerken. Van de 18 musea die ik heb aangeschreven, heeft er slechts een geholpen. Voor de andere was het zelfs teveel moeite een antwoordbriefje of e-mailtje te sturen.

Wel ben ik uitstekend geholpen door een paar enthousiaste mensen, met name de heer Warren Schoenkecht van Redstone Arsenal, USA. Zonder zijn hulp had ik dit modelbouwproject niet kunnen realiseren.

In de volgende TANK zal ik dieper ingaan op de bouw van de afzonderlijke componenten.

Voertuigaanduidingen van het Amerikaanse leger

door Marcel von Hobe

Onduidelijk hé al die nummeraanduidingen van voertuigen in het Amerikaanse leger. Tóch zit er een systeem in.

Voertuigaanduidingen in het Amerikaanse leger bestaan uit M, T, of XM codes. Dit systeem is officieel omschreven als: *“Om een bepaald ontwerp te identificeren wordt elk ontwerptype door een code + nummer gecodeerd. Deze code wordt een essentieel onderdeel van dat bepaalde ontwerp. Aan de code is te zien in welke fase van ontwerp het zich bevindt.”*

Het huidige systeem bestaat uit de letter M, gevolgd door een nummer; bijvoorbeeld **M113** en **M48**. Daaraan toegevoegd kan worden om welk ontwerptype het gaat. Hiervoor wordt de letter A + een cijfer gebruikt, bijvoorbeeld **M113A1** en **M48A3**. A1 vertelt ons dus dat het de eerste conversie van de basis M113 is en de A3 is de derde conversie van de basis M48.

De M-nummers zijn echter alleen gegeven aan voertuigen die als standaard in het leger worden gebruikt. T-nummers daarentegen zijn bedoeld voor voertuigen die nog volop in de ontwerpfase zitten, bijvoorbeeld **T118** en **T67**. Ook hier is een ontwerpfase aanduiding mogelijk in de vorm van de E + cijfer, bijvoorbeeld: **T118E1** en **T67E4**. De E1 vertelt ons dus dat het de eerste conversie van het experimentele voertuig T118 is, enz.

De M-aanduiding stamt nog uit de begindagen van het Amerikaanse leger. In 1927 werd op een conventie besloten dat alle voertuigen genummerd moesten worden met een M gevolgd door het jaar waarin ze in gebruik waren genomen. Het grote probleem zat hem natuurlijk in het vaak voorkomen van dezelfde codes. Het M- en T-systeem stamt van vóór WO2. Door de vele ontwikkelingen tijdens de oorlogsjaren kwam het vaak voor dat de T- en M-codes voor dezelfde voertuigen niet op elkaar leken, hetgeen vaak onduidelijkheid met zich meebracht. Na de oorlog probeerde men T-codes gelijk aan M-codes te maken, maar zonder veel succes.

Eind 1950 besloot men de experimentele T-code te vervangen door een XM-code. Kwam een voertuig nu door de tests en experimenten, dan verdween gewoon de X en hield men de M-code over; bijvoorbeeld de **XM60** werd **M60**.

Naast deze codes krijgt een voertuig vaak een bijnaam. Ze ontstaan tijdens het ontwerp of door gebruik in het veld en kunnen in drie categorieën worden verdeeld:

- Ze ontstaan als een eerbetoon aan belangrijke personen uit militaire geschiedenis. Denk daarbij aan de generaals Patton, Abrams, Lee, Sherman, Walker, enz.).
- De bijnaam ontstaat door de voertuigbestemmingscode, bijvoorbeeld de HMMWV/Humvee/Hummer (High Mobility Multipurpose Wheeled Vehicle), de Ford MUTT (Military Utility Tactical Truck), de LAV-25 (Light Armored Vehicle 25), of de HEMTT (Heavy Expanded Mobility Tactical Truck), enz.
- Daarnaast zijn er nog officieuze bijnamen zoals bijvoorbeeld “Zippo” voor M132 of M67 vlammenwerpers, “The Duck” voor de V100 armored car serie, M18 Hellcat, M8 Greyhound, M4 Easy Eight of M274 Mechanical Mule. Dit zijn dus namen die meestal door de gebruikers in het veld aan hun voertuigen worden gegeven.

Een ander systeem bestond voor het ontwerpen van motoren. Dit omdat in 1946 werd afgesproken zoveel mogelijk standaard onderdelen te gebruiken. Er werd een cijfer- en lettercode ontworpen waarmee het type motor van tanks kon worden gecodeerd. Deze zijn:

- A Air cooled (luchtgekoeld)
- D Diesel (dieselmotor)
- I Fuel Injection (brandstof inspuiting)
- L Liquid Cooled (vloeistof gekoeld)
- M Multi-Fuel (meerder brandstoffen mogelijk)
- O Opposed Cylinder Arrangement (boxermoter)
- S Supercharged (met turbo)
- V V Cylinder Arrangement (V opstelling cilinders)

Cijfers in de motorcodering geven de cilinderinhoud van de motor in kubieke inches aan. Door de standaardisering is dit meestal een veelvoud van 134 of 298, omdat de basis cilinderdoorsnede 67 of 149 is. De eerste motor die op deze manier is ontwikkeld is de AV-1790-1 of te wel het eerste type van een luchtgekoelde V12 motor (1790:149 = 12). In de latere M60 zat bijvoorbeeld een AVDS-1790-2; een tweede type van een luchtgekoelde V12 dieselmotor met turbo.

U ziet, niet eenvoudig, maar toch ook weer niet onlogisch.

DE LANCIER MODELBOUW

Herenstraat 74
2802 KJ GOUDA
HOLLAND

Telephone: (31) 182-528185
Fax: (31) 182-584290

Specialists in military
models, books and
figures

ROY MODELS (complete resin modellen)

RM001	Dodge D15 15CWT truck.....	f 142,50
RM002	Dodge D8A 8CWT truck.....	f 142,50
RM003	Ford WOA 2A truck.....	f 136,50

DRAGON MODELS (Nieuw)

6113	3rd Fallschirmjäger Division figuren (Op motordek Tiger II) f	17,50
6137	German Kübelwagen ambulance conversie kit met figuren.....	f 37,50

MR MODELLBAU

MR42	SdKfz 251/7 Ausf. D Pioniergruppenwagen met brugdelen.....	f 46,50
MR52	SdKfz 251/8 Ausf. D Krankenkraftwagen.....	f 46,50
MR62	SdKfz 251/22 Pakwagen met 7,5cm pak 40 opbouw.....	f 64,50
MR64	Nederlandse DAF M39 pantserwagen met interieur details.....	f 149,50

DES MODELS

35076	SdKfz 8 Daimler-Benz DB10 12tons Zugmaschine, een prachtig model van een van de meest gebruikte haltracks van het Duitse leger. Zeer gedetailleerd inclusief motor etc.....	f 269,50
35048	22tons Sd. Anh. 116 tanktrailer voor Famo (op bestelling)...	f 229,50

ARMoured BRIGADE MODELS (Nieuw)

001	Early style 105mm Sherman howitzer turret.....	f 89,50
002	Late style 105mm Sherman howitzer turret.....	f 89,50
003	Early production 47 degrees glacis M4 upper hull conversion..	f 69,50
004	British/Canadian Sherman 1B turret & upper hull conversion...	f 149,50
005	Late production Tiger I corrected asymmetrical turret.....	f 54,50
009	Sherman suspension Horizontal Return Roller Bracket.....	f 69,50

NIEUWE BOEKEN

Nuts & Bolts Famo f 49,50 (andere deeltjes ook op voorraad) - Model Graphix Diorama World f 89,50 - Wydawnictwo Militaria Grille, 4th Panzer Division, Sturmgeschütz IV en Afrika 1940-41 f 34,50 per deel - WWP Publications Steyer 1500 A in detail f 34,50 - Wydawnictwo Militaria SdKfz 251 in detail f 46,50 - Arms & Armour Press Encyclopedia of German tanks of World War Two f 79,50 - AJ Press PzPkw V Panther Vol. 1, 2 en 3 f 49,50 per deel - Schiffer Steel Inferno, Men of Steel en Devils Adjudant per deel f 79,50 - Schiffer For king and country (British airborne uniforms, insignia & equipment in WW II) f 169,50 - Karl Müller Verlag Pkw der Wehrmacht, Opel Militärfahrzeuge 1906-1956, Volkswagen Militärfahrzeuge 1938-1948, Kräder der Wehrmacht 1935-1945, Kräder im Einsatz 1934-1945, Feuerwehrrfahrzeuge im Einsatz 1939-1945 per deel f 46,50 etc.

Veel nieuws van: Hornet hoofdsetjes, Wolf figuren, Royal Models accessoires en ombouw sets, MR Modellbau, Eduard etchings, Aber etchings, SMA decal sets, Polar Bear decal sets, New Connection, Resicast Britse para's etc.

Binnenkort in het assortiment: Yanks en Elefant loopjes en etchings!

De volgende mensen waren de gelukkige winnaars van onze Famo verloting: R. Kok uit Den Haag, R. Nat uit Houten, M. Zwarts uit Alkmaar, M. Jansen uit Vlaardingen en E. Riemsdijk uit Moordrecht, zij hebben hun Famo reeds ontvangen. Van harte gefeliciteerd!

OPENINGSTIJDEN: WOENSDAG TM ZATERDAG VAN 10.00 TOT 17.00
DONDERDAGAVOND KOOPAVOND